(١٠٥)

پرسیارو وەڵامی فیقهی و شەرعی
لەسەر
باسی(الطهارة) پاك كردنەوە

نوسین و ئامادەكردنی : ڕەنج شێخانی

پێشەکی

سوپاس و ستایشی بێ پایان بۆ خوای گەورەی جیهانیان و درووده سەلام و ڕەحمەتی خوا لەسەر پێشەواو پێغەمبەری مرۆڤایەتی محمد(صلى الله عليه وسلم) و یارو یاوەرانی بێت تا ڕۆژی دوایی لەپاشان دا:

لە سەر داواو پێشنیاری خوشکێکی بەڕێزمان کە مامۆستای زانستی تەجویدە ، بەپێویستمان زانی لەڕێگەی تۆڕی کۆمەلایەتی(واتس ئەپ)ەوە ، وانەیەکی زانستی فیقهی هەفتانە بە کۆمەڵێك خوشکی بەڕێز بوترێتەوە،کە سوپاس بۆ خوا لە ماوەی بیست و چوار هەفتەدا بابی(الطهارة) وترایەوەو، پاش ئەنجام دانی دوو تاقی کردنەوەی ئەو خوشکە بەڕێزانەی بەشداریان کردوە بەبێ دابڕان بە سەرکەوتویی.

بەو شێوەیە باسەکانی**(جۆرەکانی ئاو و ئەحکامەکانیان، پیسی و جۆرەکانی و پاککردنەوەی پیسی و ئەحکامەکانیان، ئەحکامی دەست بە ئاو گەیاندن، سوننەتە سروشتیەکان، دەست نوێژگرتن و ئەحکامەکانی، مەسح کردن و ئەحکامەکانی، غوسڵ دەرکردن و ئەحکامەکانی، تەیەموم و ئەحکامەکانی، خوێنەکانی ئافرەت(سوڕی مانگانە، پاش منداڵ بون، جاری و، ئەحکامەکانیان).**

بەپێویستم زانی سەرجەم پرسیارو وەڵامەکانی دوای وانەکان و باسی(پاککردنەوە) و بەشی عیبادات و پەرستنەکان کە پێك هاتوە لەو باسانەی سەرەوە بەکورتی و پوختی بکەم بە نامیلکەیەك و بلاوی بکەمەوە تاوەکو، زۆرێك لە مسوڵمانان سودمەندبن لێی، چونکە بەڕاستی تاوەکو وانەکانمان دەست پێ نەکرد، نەم زانی کە تاکی کورد زۆر پێویستیان هەیە بەم باسە فیقهی و گرنگانەو لەزۆر حوکمە شەرعیەکانی فیقهی بێ ئاگان، بەداخەوە ئەویش دەگەڕێتەوە بۆ شەرم و داب و نەریت کە ڕێگری کردووە لە پرسیارکردن و، وە کەمتەرخەمی ئێمەو مانانیش وەك بانگخوازان و مامۆستایانی ئاینی کاریگەری نەرێنی هەبووە لەسەر ڕون نەکردنەوەی ئەم باسانە بە جوانی!،ئەم پرسیارو وەڵامانە ڕاستە تایبەتە بە خوشکانی بەڕێزەوە بەڵام برایانی بەڕێزیش دەتوانن سودیان لێ ببینن.

داواکارین لەخوای گەورە بەنیەتێکی پاکەوە لێمان قبوڵ بفەرموویێت و لەهەڵەو کەم و کورتیەکانمان خۆش بوبێت و بیکاتە توێشوی قیامەتی سەرجەم ئەو زاناو بانگخوازو پیاوچاکانەی کەوا ماندووبون لە کۆکردنەوەو گەیاندنی ئەم زانستە بەرزو پیرۆزەو، ئێمەش بکاتە پێویستی بۆ خزمەتی دینەکەی یارب العالمین.

لەگەڵ ڕێزی براتان" ڕەنج شێخانی

١٥ی جمادی کۆتایی ١٤٣٧ی کۆچی - بەرامبەر - ٢٤ . ٣ . ٢٠١٦ ی زانینی

بەشی یەکەم
(سـودی خوێندنی زانستی شەرعی)

پرسیاری(١)

سودی خوێندنی زانستی فیقهی شە رعی چی یە؟

وەڵام:

بۆ ڕاست کردنەوەی ئەوهەڵانەی کە لەپەرستن وعیبادەتەکانمان دا ئەنجامی ئەدەین ، وە بۆ خۆپاراستن لەپۆخڵەواتی (الشرك) هاوبەش دانان و(البدعة) داهێنراو، بەهۆی ئەو زانستەوەیە کەوا مرۆڤی باوەڕدار دەتوانێ پەرستن و عیبادەتەکانی ڕاست بکاتەوە و کەموکورتیەکانی چاك بکات، کە ئەوەش تەنها بە پەرستنی ڕاست و دروست دەبێت بەپێی بەڵگەکانی قورئان و سوننەت و ڕونکردنەوەی لەلایەن هاوەڵان و پیاوچاکانی پێشین و زانا سەر ڕاستەکانی نەتەوەی ئیسلامەوە(ڕەزاو ڕەحمەتی خوای گەورەیان لێ بێت).

پرسیاری(٢)

بەپێی بەڵگە مێژوویەکانی ئیسلام ژمارە ی ئە و هاوە ڵە پیاو و ئافرە تانە چە ندبون کە سوننە تیان لە پێغەمبە ری خواوە (صلى الله عليه وسلم) بۆ نە وە کانی دوای خۆیان نقل کردوە؟

وەڵام:

ژمارەی ئەو هاوەڵەبەڕێزانەی کەسوننەتیان گێڕاوەتەوە لەخۆشەویستمان محمد (صلى الله عليه وسلم) (٤٠٠٠) چوار هەزارهاوەڵ بون (ڕەزای خوایان لێ بیت).

پرسیاری(٣)

بە کێ دە وترێت هاوەڵ(الصحابي)؟

وەڵام:

هەرکەسێك پێغەمبەری خوای (عليه صلاة والسلام) بيني بێت یا گوێی لەدەنگی بوبێت و لەخزمەتی دا بوبێت و باوەڕی پێی هێنا بێت پێی دەوترێت هاوەڵ(الصحابي)(رضي الله عنهما).

پرسـيارى(٤)

بە کـێ دە وترێت شـوێن کـەوتوان (التابعـين)؟

وەڵام:

تابیـعی و شـوێن کـەوتوان ئـەوانـەن کـە هـاوەڵانـی پێغـەمبـەری خـوایان بینیوە (صـلی الله علیە وسـلم) خوا لـێ یان رازی بێت،بەڵام پێغـەمبـەری خـوایان نـەبینیوە(صـلی الله علیە وسـلم).

پرسـیارى(٥)

چوار پێشـەواکـەی مـەزهـەبـەکـانی ئیسـلام ناویان چـی یە؟، وە ئایا لـە هـاوە ڵانـی پێغـەمبـەری خـوان(صـلی الله علیە وسـلم).؟،یان لە پیاوچاکـانی تابیـعینـن؟

وەڵام:

پێشـەوایانی مـەزهـەبـەکان

(پێشـەوا مالیك ٢. پێشـەوا حـەنـەفی ٣. پێشـەوا شـافیـعی ٤. پێشـەوا ئـەحمـەد)

(ڕەحمـەتی خـوایان لـێ بێت) بـەم چوارە دەوترێت پێشـەوای مـەزهـەبـەکان و کـەسیان هـاوەڵ نـەبون و تـەنها لـە شـوێنکـەوتوان و تابیـعی بوون.

بەشـی دووەم

(جۆرەکـانی ئاو و ئـەحکامـەکـانیان)

پرسـیارى(١)

پێناسـەی (الطهارة)پاککـردنەوە لـەڕوی زمانـەوانی و شـەرعی یـەوە چـی یە؟

وەڵام:

(الطهارة)پاککـردنەوە:

لە ڕوی زمانە وانی یەوە، واتە پاکو خا وێنی و خۆ پاراسـتنە لە بێ دە ست نوێژی و لە ش گرانی و لە پیسی.

لە ڕوی شـەرعە وە: بریتی یە لە لابردنی بێ دە ست نوێژی یان لابردنی پیسایی لە سە ر پۆشاک و جل و بە رگ و لاشە.

پرسیاری(٢)

حوکمی پاککردنە وە (الطهارة) چی یە ؟

وەڵام:

حوکمی پاککردنە و ە بە کۆڕاو یەك دە نگی زانایان پێویست و واجبە.

پرسیاری(٣)

مانای ئاوی روت(ماء مطلق) چی یە و نمونە شی بۆ بێنە وە؟

وەڵام:

مانای ئاوی روت ئە و ئاوەیە کە ناوی ئاوی ڕوتی بۆ بەکار دەهێنرێت بێ هیچ ناو و ناتۆرەیەك، وە ك ئاوی بە فرو باران و دە ریا.

پرسیاری(٤)

بە چی ئاوێك دە وتریت ئاوی بەکار هاتو؟

وەڵام:

ئاوی بە کارهاتو بە و ئاوە دە وترێت کە بە کاریان هێناوە، بۆ نمونە وەك ئەو ئاوەی دەست نوێژی پێ گیراوە، مادەم بەکارهێنراوە پێی دەوترێت ئاوی بەکارهاتو.

پرسیاری(٥)

چی ئاوێك بە پیس دادەنرێت و نابێت بەکار بهێنرێت؟

وەڵام:

ئە و ئاوە ی کە تام و بۆن و ڕەنگی گۆڕاوەو لە بەری ناڕوات پێی دەوترێت ئاوی پیس و نەپاکەو نە پاك کەرەوەشە.

بەشی سێ یەم
(پیسی و جۆرەکانی)

پرسیاری(١)

(النجاسات) پیسی چی یە؟

وەڵام:

ئە و شتانەن کەدەبێت مرۆڤی مسولمان خۆیانی لێ بپارێزن لە جل و بە رگ و پۆشاك و لاشە یان دا.

پرسیاری(٢)

چە ند جۆر ئاو لە زێ و داوێنی ئافرەت یان تولّی پیاوەوە دەردەچێت، ناوەکانیان بنوسە و کامانەیان پیسن یان پاکن ئاماژە یان پێ بدە؟

وەڵام:

چوار جۆر ئاو لە زێی ئافرەت یان تولّی پیاوەوە دەردەچێت کە بریتین لە:
(مەنی، میز، مەزی، وەدی) تەنها ئاوی مەنی پاکەو ، باقی ئاوەکانی تری وەك مەزی و میزو وەدی پیسن.

پرسیاری(٣)

ناوی ئەو شتە پیسانە بنوسە کە لەڕیزی پیسی یەکان دا باس کراون لە قورئان و سوننەت دا؟

وەڵام:

دیارە ئەوشتانەی کەپیسن دەبێت بەبەڵگەی قورئان و سوننەت بسەلمێنرێت و ئەوانیش ژمارەیان زۆرە لەوانەی کە بە پیس حسابیان بۆ کراوە(میزو پیسایی مرۆڤ. ،ئاوی وەدی و مەزی،خوێنی سوڕی مانگانەو پاس منالّ بونی ئافرەت، گۆشتی بە راز،لیکی سەگ، میزو پاشەڕۆی ئەو ئاژەلانەی کە گۆشتیان ناخورێت،ئاژەڵی مردارەوەبوو)

پرسیاری(٤)

چۆن خۆمان یان کەلوپەل و شت و مەکەکانمان ، لەگلاوی سەگ پاك دەکە ینەوە؟

وەڵام:

لە کوردەواری دا دەوترێت دەبێت بسمیل بکرێت، ئەویش بەپێی دەقی فەرموودەی ڕاست و دروست حەوت جار ئەشۆردرێت و یەکەم جاریان بە گلّ و شەش جارەکەی تریان بە ئاو دەشۆردرێت و پاك دەکرێتەوە.

تێبینی: بۆ پاك کردنەوەی گلاوی بەرازیش بەهەمان شێوە پاك دەکرێتەوە.

پرسیاری(٥)

چی مردارەوە بویەك خواردنی گۆشتەکەیان حەلالّە؟

وەڵام:

گۆشتی ماسی و کوللە، بەمرداربونەوەشیان گۆشتەکانیان حەلاڵەو حەرام نابێت.

بەشی چوارەم
(پاككردنەوەی پیسی و ئەحكامەكانیان)

پرسیاری(١)

بە گشتی شتی پیس چۆن پاك دەكرێتەوە؟

وەڵام:

هەموو شتێكی پیس بە ئاو پاك دە بێتەوەو، گەر ئاویشمان دەست نەكەوت ئەوە خۆڵ یان بەردو هەرشتێك جێگەی ئاو بگرێتەوە دەتوانین پیسیەكانی پێ پاك بكەینەوە.

پرسیاری(٢)

میزی كورو كچی شیرە خۆرە، چۆن پاك دەكرێتەوە؟

وەڵام:

میزی كوڕی شیرە خۆرە بە ئاو پرژاندن بەسەر ئەو شوینهی میزەكەی كردووە پاك دەبێتەوە،بەڵام میزی كچی شیرە خۆرە دەبێت شوێنەكەی بشۆردرێت و بەتەنها ئاو پرژاندن پاك نابێتەوە.

پرسیاری(٣)

خوێنی سوری مانگانە و زە یستانی گەر بەر پۆشاك و جل و بەرگ كەوت، ئایا دەبێت ئەو پۆشاكە هەمووی بشۆردریت؟ یان چی لێ دەكرێت؟

وەڵام:

دە توانین بەس ئەو بەشەی بشۆرین كە خوێنەكەی بەركەوتووە بە جوانی بیشۆرین تا پاك دەبێتەوەو پێویست ناكات لەبەر ئەو پەڵە خوێنە هەموو پۆشاكەكە بشۆرین، وە ئەگەر پاش شۆرین شوێنەواریشی پێوە ما ئەوە پاكەو ئاساییە.

پرسیاری(٤)

ئەگەر پۆشاكی ئافرە ت دامێنی لە زەوی خشاو پیس بو بە چی شتێك پاكی دە كە ینە وە؟

وەڵام:

ئەو پۆشاكە درێژەی ئافرەت كە لە زەوی دەخشێت ئەگە ر پیس بو ،هەر بەو خشاندنەی لە زەوی پاك دە بێتە وەو پێویست بەشۆردن بەئاو ناكات مەگەر ئافرەتەكە خۆی حەز بكات ئاوی پێدا بكات،

پرسیاری(٥)

سـەر زەوی گـە ر میز یان پیسایی تیادا کرا چۆن پاك دەکرێتە وەو لە چی کاتێکدا پێویستی بە شۆردن نیە؟

وەڵام:

دە توانین تەنها ئاو بکەین بە شوێنەکەداو بیشۆرین تا شوێنەواری دیار نامێنیت و پاك دەبێتەوە، وە ئەگەر تاقیك خۆر لێی بدات ئەوا پاکەو پاش وشك بونەوەی شوێنەکە پێویست بە شۆردنیش ناکات.

پرسیاری(٦)

پێشەوا زەرکەشی(ڕەحمەتی خوای لێ بێت) دەفەرموێت ئەوەی لە لاشەی مرۆڤ دێتە دەرەوە سێ جۆرن کامانەن باسیان بکە؟

وەڵام:

جۆری یەکەمیان پاکەو بریتی یە لە(لیك ، چڵم ، ئارەق ، بەڵغەم)

جۆری دووەمیان پیسەو هەموو شەرع ناسان لەسەر پیسێتیەکەی ڕێك کەوتون و بریتی یەلە(پیسایی ، میز، مەزی، وەدی)

جۆری سێ یەمیان ڕاجیایی لەسەرەو کۆمەڵێك لەشەرع ناسان دەڵێن: پاکەو هەندێکی تریشیان بەپیس ناویان هێناون، بەلاَم ڕای ئەوانەیان پەسەندترە کە بەپاك لەقەڵەمیان داوە ئەویش ئاوی(مەنی)یە کەپاکە.

پرسیاری(٧)

ئەگەر ئاوی مەنی بەپۆشاکەوە مایەوە، چۆن پاك دەکرێتەوە، وە ڕای کام لەشەرعناسان پەسەندترە لەسەر پیسێتی و پاکێتی ئاوی مەنی؟

وەڵام:

ئاوی مەنی ئەگەر بە تەڕی بە پۆشاك و جل و بەرگەوە بێت باشترە ئاوی پێدابکرێت بشۆردرێت، وە ئەگەر وشك ببۆیەوە بەدەست هەڵدەپروێنرێت و پێویست بەئاوکردن بەسەریشیدا ناکات.

سەبارەت بەڕاجیایی زانایان و شەعناسان لەسەر پاکێتی و پیسێتی ئاوی(مەنی) دەگەڕێتەوە بۆ دوو ڕیوایەتی دایکە عائیشە(خوای لێ ڕازی بێت کە لە یەکێکیان دا دەڵێت: کە ئاوی مەنی پێغەمبەری خوا(صلی الله علیه وسلم) بە پۆشاکەکەیەوە بووە شۆردویێتی، لەبەر ئەوە هەندێك لەشەرع ناسان دەڵێن: دیارە پیسە بۆیە شۆردویەتی.

بەڵام لەڕیوایەتێکی تردا هاتووە کە تەنها هەڵیپرواندوە بەدەست و نەیشۆردووە، لەبەر ئەم هۆکارەیە کە هەندێك لەشەرع ناسانی تر ڕەددی کۆمەڵی پێشویان داوەتەوە دەڵێن:

ئەگەر پیس بوایە ئەوە تەنها هەڵی نەدەپرواندو دەیشۆرد، بۆیە ڕای دووەمیان پەسەندترەو بەوشێوەیە دەتوانین بڵێین ئاوی (مەنی) پاکەو، جیاوازە لە ئاوەکانی(مەزی، وەدی،میز) کە بەڵگەی پیسێتیان جیاوازی لەسەر نیە.

پرسیاری(٨)

لەچی کاتێکدا تەڕی و شێی داوێنی ئافرەت پیسەو، پێویست بە شۆردن و دەست نوێژگرتنەوە دەکات؟

وەڵام:

ئەو ئاوەی لە پێش جوتبون و کاری سەرجێی بەهۆی دە ست با زی یەوە دێتە دەرەوە لەداوێنی ئافرەت، یان بەهۆی وتەی ورووژێنەرو تەماشاکردنەوە دێتە دەرەوە، دەچێتە ڕیزی ئاوی(مەزی)و پیسەو دەبێت بشۆردرێت و دەستی تەڕیش بهێنرێت بە شوێنەوارەکەی داو دەست نوێژیش بگیرێتەوە.

پرسیاری(٩)

لەچی کاتێك دا تەڕی و شێی داوێنی ئافرەت پاکەو پێویست بە شۆردن و دەست نوێژ گرتنەوە ناکات؟

وەڵام:

تەڕی و شێی داوێنی ئافرەت لەکاتی ماندوبونی ئافرەت یان کاتی دووگیانی ئافرەت دا ، کە لەداوێنی دێتە دەرەوە زانایان ڕا جیان لەسەر حوکمەکەی، بەڵام ڕای پەسەندیان ئەوەیە کەوا ئەم تەڕی و شێ یە پاکەو هیچ مەترسی نیە لەسەر دەست نوێژی ئافرەت و پێویست بەهیچ ناکات.

پرسیاری(١٠)

فتوای شەرع ناسان و زانایان چی یە لەسەر پیسێتی یان پاکێتی شەراب، ناوی هەندێك لەو شەرع ناس و ئیمامانە بنوسە کە شەراب بە پیس لەقەڵەم دەدەن، وە ئەوانەشی شەراب بە پاك دەزانن و ڕای کامیشیان پەسەندترە؟

وەڵام:

هەر چوار پێشەواکەی ئیسلام لە مەزاهیبە بەڕێزەکان ، شێخی ئیسلام ئیبن تەیمیەو ئیبنو حەزم(ڕەحمەتی خوایان لێ بێت) ڕایان وایە کەوا شەراب پیسەو، پێ یان وایە کەوا بەر هەرشتێك بکەوێت دەبێت شوێنەوارەکەی بشۆردرێت و پاك بکرێتەوە.

لەبەرامبەریشدا کۆمەڵێکی تر لە پێشینە چاکەکان و زانایان و شەرع ناسانی کۆن و نوێی وەك ، ڕەبیعەو، لەیس و، موزەنی و، داودی زاهیری و، شەوکانی و، سەنعانی و، ئەلبانی و، سەید سابق و ، ئال بەسسام و، ئیبن عوسەیمین(ڕەحمەتی خوایان لێ بێت) بە پاکیان لەقەڵەم داوەو پێ یان وایە ئەوبەڵگانەی لەبارەی پیسێتی شەرابەوە هاتووە هیچیان مانای پیسێتی ناگەیەنن و ڕای ئەمانیش پەسەندترە.

پرسیاری(١١)

چی خوێنێك کۆڕای شەرعناسانی لەسەرە کە پیسەو هیچ خیلافێکی تێدا نیە؟، وە چی خوێنێکیش جیاوازی شەرع ناسانی لەسەرەو، ڕای کامیشیان پەسەندە ڕەحمەتی خوایان لێ بێت؟

وەڵام:

ئەو خوێنانەی کە بە پیس باسیان کراوە بەبەڵگەیەکی ڕون و ئاشکرا لەشەرع داو هیچ جیاوازیەکی زانایان و شەرع ناسانی لەسەر نیە، بریتی یە لە خوێنی(حیض) سوڕی مانگانەی ئافرەت و خوێنی(نیفاس) پاش منداڵ بونی ئافرەت.

سەبارەت بەو خوێنەی کەوا ڕا جیایی لەسەرە بە پیسێتی و پاکێتی لەخوێنی برینی مرۆڤ دا،دەکرێت بە دوو بەشەوە:

یەکەم: خوێنی (حیض) سوڕی مانگانەی ئافرەت و خوێنی(نیفاس) پاش منداڵ بونی ئافرەت، ئەمەیان پیسەو کەس ڕاجیا نیە لەسەری.

دووەم: خوێنی تری لاشەی مرۆڤ بێ لەو دوو خوێنەی سەرەوە، ئەمەشیان زۆرینەی شەرع ناسانی پێشو لەسەر پیسێتی کۆکن، بەڵام هەندێك لەشەرع ناسانی کۆن و نوێ و ئێستا پێ یان وایە ئەو بەڵگانەی باس لە پیسێتی خوێن دەکەن هیچیان مانای پیسێتی ناگەیەنن وچەندین بەڵگەی بەهێزمان لەبەردەستە کە هەر خوێنێك لەبرینی مرۆڤەوە بێت پاکەو پیس نیەو تەنها لەسەر ئەو خوێنە کۆڕان کە لەپاش و پێشی مرۆڤەوە دێتە دەرەوە چونکە بەر پیسی کەوتوە.

پرسیاری(١٢)

ئەوانەی کە ڕایان وایە خوێنی مرۆڤ پیسە بەڵگەیان چی یە لە قورئان و سوننەت دا؟

وەڵام:

ئەو زاناو شەرع ناسانەی کە خوێنی مرۆڤیان بەپیس لەقەڵەم داوە بە بەڵگەی ئەو ئایەتەی کەخوای گەورە دەفەرموویێت: (قُل لَّا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَىٰ طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَن يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَّسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ ۚ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ) (الأنعام:١٤٥)

واتە: (ئەی محمد (صلى الله عليه وسلم) پێیان بڵێ: من نابینم و دەستم ناکەوێت لەوەی کە وەحی و نیگام بۆ کراوە هیچ خواردنێکی حەرام کراو لەسەر ئەو کەسەی کە بیخوات، مەگەر خواردنی مردارەوە بوو، یان خوێنێکی ڕژێنراو، یان گۆشتی بەراز، بەڕاستی ئەو قەدەغە کراوە هەر پیسە، یاخود(مالاتێک) کەلە سنووری شەرع دەرچووبێت لە سەر بڕینەکەیدا بەوەی کە ناوی غەیری خوای لەسەر برابێت، جا کەسێک ئەگەر ناچارکرا (بەهۆی گرانی یان زۆر لێکردن) لەکاتێکدا داواکارو دەرچوو نەبێت و بەردەوام نەبێت و دووبارەی نەکاتەوە، ئەوە بەڕاستی پەروەردگاری تۆ لێخۆشبوو میهرەبانە (بۆ بڕاوادارانی ناچار).(تەفسیری ئاسان)

سەبارەت بە بەڵگەش لە سوننەت دا بێ لەڕای زۆرێك لە پێشەواو زانایان و شەرع ناسانی کۆن و نوێ ،فەرموودەیەکی سەحیحمان لەبەر دەست دا نیە کەوا باس لە پیسێتی خوێنی برین و لاشەی مرۆڤ بکات بێ لە خوێنی سوڕی مانگانەو پاش منالّ بون و پێش و پاشی مرۆڤ بێتە دەرەوە کە بە پیس حسابی بۆ کراوە بەڕونی.

پرسیاری(١٣)

ئەوانەی کەڕایان وایە خوێنی مرۆڤ پاکە بەڵگەیان چی یە؟

وەڵام:

بێگومان هەندێك لە توێژەرەوە گەورەکانی وك و ئیمامی(شەوکانی، سدیق خان، ئەلبانی،ئیبن عوسەیمین) (ڕەحمەتی خوایان لێ بیت) لەبەر ئەوەی لای ئەمان کۆڕای شەرعناسانی پێشینی لەسەر پێك نەهاتووە بەلایانەوە خوێن کەم بێت یان زۆر جاری بێت یان وشك هەر پیس نیەو بۆ بەهێز کردنی ڕاکانیان پشتیان بە کۆمەڵێك بەڵگەی بەهێز بەستوە، لەوانە ئەسڵی هەموو شتێك پاکیەو، تا بە بەڵگەیەکی ڕون لەسەر پیسێتیەکەی دەچەسپێت و دەردەکەوێت ، ئەوەی لە پێغەمبەری خواشەوە(صلى الله عليه وسلم) گێڕدراوەتەوە ئەوەیە کەتەنها فەرمانی بە شۆردنی خوێنی سوڕی مانگانەو پاش منالّ بون کردۆتەوەو لەکاتێکدا دەیان هاوەڵی بەڕێز لەخزمەتی دابون و سەدان جار خوێن بە پۆشاك و جل و بەرگ و لاشەیانەوە بوە لەچەندین ڕیوایەتی ڕاست و دروست دا هاتووە کەوا لەناو غەزاکان دا بریندداربون و خوێنیان لێ ڕژاوەو بەر جل و بەرگ و پۆشاك و لاشەشیان کەوتووەو نوێژیشیان پێوە کردووەو نەشیان شۆردۆتەوەو دەست نوێژیشیان نەگرتۆتەوە بۆی ، ئەگەر خوێنیان بەپیس بزانیبایە بێ گومان فەرموودەیان لەوبارەیەوە پێ دەوتراو ئەوانیش بەویەڕی ئەمانەتەوە نقلّیان دەکرد تا بگات بەدوای خۆیان و ئێمەش لەم سەردەمەدا.

پرسـيارى(١٤)

بەگشتى خوێنى ئاژەڵان دەكرێن بە چەند بەشەوەو چى و چين باسيان بكەو كاميشيان پاكەو كاميشيان پيسە؟

وەڵام:

خوێنى ئاژەڵ دەكرێت بە چوار بەشەوە:

يەكەم: ئەو ئاژەڵانەى كە گۆشتيان دەخورێت، شەرع ناسان دەفەرموون ئەم خوێنە پاكەو تەنها ئەو خوێنەى ئاژەڵەكە پيسە كە لەكاتى سەربڕينيان دا فيچقە دەكات و دێتە دەرەوە چونكە بەڵگەى پيسيتى هەيە لەسەرى و هەنديكيشيان ئەويشيان بەپيس نەزانيوە وە ئيبن مەسعود(خواى لێ ڕازى بيت) خوێنى ئاژەڵى سەربڕاوى بە ئاستى بەر ورگيەوە بووە لەدەست نوێژيشدا گوێى پێ نەداوە، بەڵام ئەوەى لەناو دەمارەكانيان دا يان گۆشتى ناو مەنجەڵ و قاپەكان دا دەمێنێتەوە پاكەو هيچى لەسەر نيە.

دووەم: ئەو ئاژەڵانەى كە گۆشتيان ناخورێت، شەرع ناسان دەفەرموون كەوا گۆشتى خوێنيان پيسە ، بێ لە خوێنى پشيلە ، چونكە پێغەمبەرى خوا(صلى الله عليه وسلم) فەرمويەتى ، ئاساييەو پيس نيەو پشيلە لەوانەيە دەستەمۆن و ، بەردەوام دێنە لاتان.

سێ يەم: خوێنى ئەو گيان لەبەرانەى شەرعناسانى پێشين فەرموويانە خوێنى شليان تێدا نيە، كە ئێستا پێ يان دەوترێت خوێنەكانيان سور نيەو زەرد باوە، بەهۆى نەبونى هيمۆ گلۆپينەوە لەخوێنيان دا ئەمانيش پاكن،وەك خوێنى مێش.

چوارەم: خوێنى ئاژەڵى مردارەوەبو كە وشك بۆتەوە، ئەو ئاژەڵانەى بى سەربڕينى شەرعى مردار بونەتەوە گەر بەر لاشە يان پۆشاك كەوت دەبێت پاك بكرێتەوە، تەنها ماسى و كوللە ئەو حوكمە نايان گرێتەوە چونكە فەرموودەى ڕاست و دروستيان لەسەرە والله اعلم.

پرسـيارى(١٥)

ئەو شەرع ناسانەى كە پێ يان وايە شەراب پيسە بەڵگەى چى ئايەتێكى قورئان دەهێننەوە بينوسە لەگەڵ ماناكەى دا؟

وەڵام:

بەبەڵگەى ئەو ئايەتەى سورەتى كە وشەى(رجس) بەماناى پيسى هاتووە وەك خواى گەورە دەفەرموويت(يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِنَّمَا ٱلۡخَمۡرُ وَٱلۡمَيۡسِرُ وَٱلۡأَنصَابُ وَٱلۡأَزۡلَٰمُ رِجۡسٞ مِّنۡ عَمَلِ ٱلشَّيۡطَٰنِ فَٱجۡتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمۡ تُفۡلِحُونَ (المائدة / ٩٠)

واتە: ئەی ئەوانەی باوەڕتان هێناوە دڵنیابن کە عەرەق و قومارو گۆشتی ماڵاتی سەربڕاو بۆ غەیری خوا لەو شوێنانەی کە خەڵک بەپیرۆزی داناوە نەک ئیسلام، بورج حەرام و حەڵاڵ زانین بەهۆی هەڵدانی زارەوە ئەمانە هەرپیسن و لەکاروکردەوەی شەیتانن، کەواتە ئێوەش خۆتانی لێ دوور بگرن و خۆتانی لێ بپارێزن، بۆ ئەوەی سەرفرازیی و بەختەوەریی بەدەست بهێنن (لە هەردوو جیهاندا).(تەفسیری ئاسان)

ئەو زاناو شەرع ناسانەی کە شەراب بەپیس لەقەڵەم دەدەن دەفەرموون مانای شەی(رجس) بە مانای(نجس)دێت کە واتای پیسی دەگەیەنێت و بۆیە پی یان وایە گەر شەراب بەر هەر شوێنێکی مرۆڤ بکەوێت دەبێت بیشوات و پاکی بکاتەوە.

پرسیاری(١٦)

لە سێ شوێن و ئایەتی قورئان دا بێ لە ئایەتی سورەتی(المائدة /٩٠) کە وشەی(رجس) بەمانای پیسی هاتووە؟، بەڵام لەو سێ ئایەتەدا بەمانای تر دێت و ئایەتەکان و واتاکانیشیان بنوسەو لەچی سورەتێکی قورئانی پیرۆزیش دان؟

وەڵام:

یەکەم: سورەتی(الأنعام)خوای گەورە دەفەرموویت:(...كَذَٰلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ) (الأنعام:١٢٥) واتە: ئا بەو شێوەیە خوای گەورە سزا بۆ ئەوکەسانە دادەنێ، کەباوەڕ ناهێنن، لێرەدا وشەی(رجس) بەمانای سزا هاتووە.

دووەم: سورەتی(التوبة)خوای گەورە دەفەرموویت (سَيَحْلِفُونَ بِٱللَّهِ لَكُمْ إِذَا ٱنقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لِتُعْرِضُواْ عَنْهُمْۖ فَأَعْرِضُواْ عَنْهُمْۖ إِنَّهُمْ رِجْسٌۖ وَمَأْوَىٰهُمْ جَهَنَّمُ جَزَآءَۢ بِمَا كَانُواْ يَكْسِبُونَ(التوبة:٩٥)

واتە: کە ئێوە گەڕانەوە (لە غەزا) بۆ لایان سوێندتان بۆ دەخۆن بە خوا بۆ ئەوەی وازیان لێ بهێنن و سەرزەنشتیان نەکەن، جا ئێوەش وازیان لێ بهێنن و پشتیان تێبکەن، چونکە بەڕاستی ئەوانە (دڵ و دەروون) پیسن، شوێن و جێگەیان دۆزەخە لە پاداشتی ئەو کارو کردەوەی کە دەیانکرد. لێرەدا وشەی(رجس) بەمانای پیسێتی و کردەوەی بەدیان هاتووە.

سێ یەم: سورەتی(الحج)خوای گەورە دەفەرموویت(... فَٱجْتَنِبُواْ ٱلرِّجْسَ مِنَ ٱلْأَوْثَٰنِ ...) (الحج:٣٠) واتە: توخنی بتە پیسەکان مەکەون، چونکە دەبنە مایەی سزاو ئەشکەنجەی دوایی، نەك خۆیان پیس بن وەکو پیسایی ، چونکە بەرد لە ئەسڵ دا پیس نی یە.

لەوەڵامی بەڵگەی ئایەتەکەی سورەتی(المائدة)یش دا دەفەرموون: وشەی(رجس) مانای تری زۆرە وەکو (پیسایی ، حەرام کراو، ناشرین، سزا، لەعنەت، کوفر، خراپەکاری، تاوان و گوناح،، ئیتر چۆن تایبەت دەکرێت بە پیسی یەوە بەتەنها؟.

پرسیاری(١٧)

ئایا ڕشانەوە پیسە یان دەست نوێژ دەشکێنێت؟ وە لەچی کاتێکدا ڕشانەوە ڕۆژوو دەشکێنێت و لەچی کاتێکیشدا نای شکێنێت؟

وەڵام:

حوکمی ڕشانەوە پاکەو ئەو بەڵگەی فەرموودەیەی هاوەڵی بەڕێز عەمماری کوڕی یاسر(خوای لێ رازی بێت) کە ڕشانەوەی بەپیس باس لێوە کردووە، ئەگەر چی هەندێك لەشەرع ناسان پشتی پێ دەبەستن بەڵام زانایانی فەرموودە ناس بە لاوازیان لەقەڵەم داوەو پشتی پێ نابەسترێت و بەو هۆیەشەوە پیس نیەو دەست نوێژیش ناشکێنێت و نوێژی پێوە دروستە، بەڵام گەر بشۆرێت و پاك بکرێتەوە باشترە، چونکە ڕشانەوەی هەموو کەسێك بۆنێکی ناخۆشی لێ دێت و خودی کەسەکەش و دەوروبەریشی بێزاردەکات.

سەبارەت بە ڕۆژوو شکاندنیش هەرکاتێك مرۆڤ بەدەستی ئەنقەست خۆی ڕشاندەوە ئەوە ڕۆژووەکەی دەشکێت بەڵام ئەگەر ڕشانەوەکە بەبێ ویست و ئارەزوو دەستی خۆی بێت ئەوە ڕۆژووەکەی دروستەو هیچ کاریگەریەکی نی یە لەسەر ڕۆژووەکەی و ناشکێت و لای خوا قبوڵەو با بەردەوام بێت لەسەری إن شاء ألله.

پرسیاری(١٨)

کاتێك مێشێك کەوتە ناو خواردن یان خواردنەوەمان دەبێت چی بکەین لەوکاتەدا؟، وە ئایا ئەو خواردن و خواردنەوەیە پیس دەکات؟

وەڵام:

هەرکاتێك مێشێك کەوتە ناو قاپی خواردنمان یان چاو شەربەتی ناو پیاڵەو پەرداخمان ئەو بە پەنجە بەتەواوی نوقمی دەکەین و پاشان خواردن و خواردنەوەکەمان تەواو دەکەین ، هۆکاری ئەو نوقم کردنەش بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کەوا مێش باڵێکی نەخۆشی پێوەیەو باڵەکەی تریشی شیفایەو ئەو نەخۆشیە لەناو دەبات ، کاتێك دەکەوێتە ناو خواردن و خۆراکمانەوە بەو باڵە دەکەوێتە ناوی کەوا نەخۆشی پێوەیەو بە باڵەکەی تری شیفایەو نەخۆشیەکە لەناو دەبات، ئەم فەرموودەیەش یەکێکە لەو فەرموودە ئیعجازیانەی کە لەلایەن زانستی پزیشکی سەردەمەوە سەلمێنراوە.

پرسیاری(١٩)

چەند جۆر بەکتریا لەباڵی مێش دا دەژین و خراپەکانی دەبنە هۆکاری چی لەلاشەی مرۆڤ دا؟

وەڵام:

بەپێی توێژینەوەی پزیشکانی بەڕێز لەو بوارەدا نۆ جۆر بەکتریا لەباڵی مێش دا دەژی ، هەندێکیان بە سالب و خراپ و هەندێکیشیان بە موجەب و باش دەناسرێن، گەر بەو شێوەی فەرموودەی باسی پێشەکە دەکات لەکاتی کەوتنە ناو خواردن و خواردنەوەکانمان نقوم نەکرێن، ئەوە دەبنە هۆکاری نەخۆشی(چاو ئاوسان و دوومەڵ و ئاوسانی میزەڵان و کلێنچکەو دەرچەی کۆم و دەزگای میز و پیس کردنی خۆراکیش)

پرسیاری(٢٠)

ئەو بڕە پیسیەی کە لەشەرع دا چاو پۆشی لێکراوە کامەیە؟

وەڵام:

شەرع ناسان زۆر لەم باسەدا ڕاجیان ، لەجۆرو بڕی پیسیەك کەدەبێ عەفوی لێ بدرێت، بەڵام ڕای پەسەند دەگەڕێتەوە سەر جۆری پیسیەکەو توانای پاك کردنەوەی کەسەکە کە بتوانێت ڕەنگ و بۆن و شوێنەواری لابدات بەپێی تواناو ، چەندێك توانی پاکی بکاتەوەو باقیەکەشی کە توانای لادانی نیە ئەوە قەڵەمی عەفوی لێ دراوە بەپشتیوانی خوا والله أعلم.

بەشی پێنجەم
(ئەحکامی دەست بە ئاو گەیاندن)

پرسیاری(١)

پێناسەی تارەت گرتن چی یە لەڕوی زاراوەیی و زمانەوانی یەوە؟، وە حوکمی تارات گرتن چی یە؟

وەڵام:

لەڕوی زارەوەییەوە: بریتیە لەلابردنی هەرشتێك کە لەکونی پاش و پێشی مرۆڤ هاتبێتە دەرەوە جا بە ئاو یان هەرشتێك شەرع ڕێی پێ داوە پاك دەکرێتەوە.

لەڕوی زمانەوانیەوە(إستنجاء) واتە: بڕینەوە.

حوکمی تارەت گرتن لای کۆڕای مەزاهیبەکان ، کە دەکاتە سێ مەزهەب واجبە، جگە لە مەزهەبی ئیمامی حەنەفی(ڕەحمەتی خوای لێ بێت)کەپێی وایە سونەتە.لای ئەوانی تر واجبە کە پیسی و میزو مەزی و ئەوەی بەپیس حسابی بۆکراوە تارەتی بۆ بگیرێت و خۆمانی لێ پاك بکەینەوە.

پرسیاری(٢)

دەبێت بەچی و چی خۆمان پاك بکەینەوەو لەچی و چیش خۆمان بپارێزین تەنها ناوەکانیان بنوسە؟

وەڵام:

تارەت گرتن بە ئاو و یان سێ بەرد، یان کلێنس و هاوشێوەی ئەو شتانەی کە ئێستا بەکاردێت بۆ خۆ پاککردنەو.

وە ئەبێت خۆمان بپارێزین لە ئێسکی ئاژەڵ و تەرس و تەپاڵەو گەڵاو هاوشێوەکانیان جائیزنیە تاراتی پێبکرێت.

پرسیاری(٣)

زیکری چونە سەر ئاو و هاتنە دەرەوە چین بیان نوسە؟

وەڵام:

زیکری چونە سەرئاو کە سەرەتا بە قاچی چەپ دەچینە ژورەوەو پاشان دەڵێین:(بِسْمِ اللهِ)

وەلەکاتی دەکەندنی پۆشاك دا لە سەرئاوەکە دەڵێین: (اللَّهُمَ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الخُبُثِ والخَبائِثِ)

. واتە: (بەناوی خودا دەچمە ژورەوە، خودایە من پەنات پێ دەگرم لە شەیتانە نێر و مێینەکان)

وە کاتێکیش دێینە دەرەوە قاچی ڕاستمان پێش دەخەین و دەڵێین: (غُفْرانَكَ)

واتە: (خودایە داوای لێ خۆشبوونت لێدەکەم، چونکە ئەم ماوەیە دوور بووم لە یاد و زیکری تۆ) .

پرسیاری(٤)

ئادابەکانی تارات گرتن چین تەنها بەخاڵ بیان نوسە؟

وەڵام:

ئادابەکانی چونە سەر ئاو بریتین لە:

* دورکەوتنەوە لەبینینی خەڵك ئەگەر لە دەشت بوو، بنچینە ئەوەیە کەس نەیبینێت.
* باشتر وایە هیچ شتێك لەگەڵ خۆی نەباتە سەرئاو، کە زیکر یان قورئان یان فەرموودەی لەسەربێت، بەڵام گەر بیشیبات و پیسی بەرنەکەوێت ئاساییە.

* خوێندنی زیکرەکانی تایبەت بە چونە سەرئاو.
* چوونە ژوورەوە بە قاچی چەپ و هاتنە دەرەوە بە قاچی ڕاست.
* ئەگەر لە دەشت و دەر بێت نابێت ڕووی لە قیبلە یان پاشی لەقیبلەبێت.
*خۆگرتنەوە لەقسەکردن و سەلام کردن و زیکرکردن.جگەلەکاری گرنگ.
* خۆ پاراستن لەدەست بەئاوگەیاندن لەسەرە ڕێی خەڵك و سێبەری خەڵك و سەر کانی و ئاوی خواردنەوەی خەڵك.
* میزنەکردنە ئەو شوێنەی خۆی لێ ئەشوات ئەگەر ئاوەکەی دەرنەچێت و کونجی نەبێت.
* میزنەکردنە ناو ئاوی وەستاو ئاوی جاریە کە بۆ کشتوکاڵ بەکاردێت واتە: شتی لێ ڕووا بێت.
* هەڵبژاردنی شوێنی فشەڵ و فراوان تا پرژی میز بەرزنەبێتەوەو پیس بێت.
* میزنەکردنە کونی دارو بەرد بۆ ئەوەی نەوەك گیانداری طیدابێت ئازاری بدات یان دواتر گیاندارەکە ئازاری کەسەکە بدات.
* خۆ پاك کردنەوە بەدەستی چەپ و بەدەستی ڕاست تارات نەگرێت.
* عەورەتی بەدەستی ڕاستی نەگرێت و پاش و پێشی خۆی بەجوانی پاك بکاتەوە.
* ڕژاندنی کەمێك ئاو بەعەورەت دوای خۆ پاك کردنەوە بۆ زیاتر دڵنیایی.
* دوای تارات گرتن باش وایە دەست بە ئاو و صابون یان خۆڵ پاك بکرێتەوەو بشۆردرێت.

پرسیاری(٥)

حوکمی میزە چورکێ و خوێنی کاتی ئافرەتان(استحاضة) چی یە؟ بۆ دەست نوێژ گرتنەوەی نوێژە فەڕزەکان؟

وەڵام:

ئەو کەسەی توشی میزە چورکێ بووە ئەبێت بۆ هەموو نوێژێکی فەڕزی دەست نوێژ بگرێت و تارات بگرێتەوە، بەڵام هیچ کێشەیەك نیە ئەگەر لەوکاتەی دەست نوێژەکەی گرتوە هەست بەتەڕی میزە چورکێکە بکات لەکاتی نوێژەکەشی دا نایبرێت و بەردەوام دەبێت لەسەر نوێژەکەیی و هەموو نوێژە سوننەتەکانی پاش و پێشی ئەو نوێژە فەڕزەشی لەگەڵ دا دەکات بەبێ ئەوەی ترسی شکانی دەست نوێژەکەی هەبێت.

بۆ خوێنی نەخۆشی کاتی(استحاضة)ی ئافرەتانیش هەروەك حوکمی میزە چورکێکە وایەو ئەبێت بۆ هەموو نوێژێك دەست نوێژ بگرێتەوە.

بەشی شەشەم
(سوننەتە سروشتیەکان)

پرسیاری(١)

مەبەست سوننەتە سروشتیەکان واتای چی دەگەیەنێت؟

وەڵام:

بریتیە لەو ڕەفتارانەی کە هەرکەسێك بیانکات بەخاوەنی ئەوسروشتە ئەزانرێت کەخوای گەورە مرۆڤی لە سەر دروست کردووە، ئەوڕەفتارانەش ئەوانەن کە خوای پەروەردگار خۆشی ئەوێن وکردوێتی بە سیمای هەموو پێغەمبەران(علیهم أفضل الصلاة والسلام)هەتاوەکو بەسیفاتی نمونەییەوە دەربکەون بۆخەڵك و گەلەکانیان کەئەوسیفەتانەش هەرلەکۆنەوە یاساو ڕێنمایی دینیان دەربارەی دارێژراوە هەتا بوونەتە سیفەتی سروشتی کەسانی ئیماندار.

پرسیاری(٢)

ئەو فەرموودەیەی دایکە عائیشە(خوای لێ ڕازی بێت) کە دە سوننەتی سروشتیمان بۆ باس دەکات ، ئەو سوننەتانە چین بیان نوسە بەخاڵ؟

وەڵام:

١. سمێڵ کورت کردنەوە.
٢. ریش هێشتنەوە.
٣. سیواك کردن.
٤. ئاوڕادان لە دەم.
٥. نینۆک کردن.
٦. شتنی چرولۆچی بۆشایی لاشە.
٧. هەڵکەندنی مووی بن باڵ.
٨. تاشینی مووی پێش وپاش.
٩. بەکار هێنانی ئاو بۆتارات گرتن.
١٠. ئاوڕادان لە لوت.

پرسیاری(٣)

حوکمی خەتەنەکردنی پیاو و ئافرەت چی یە؟

وەڵام:

پاش لێکۆڵینەوە لەسەرجەم ڕاو بۆچونی شەرع ناسان ئەوەمان بۆ ڕون دەبێتەوە کەوا خەتەنەکردن بۆ پیاوان فەرزەو واجبە، بەڵام خەتەنە کردن بۆ ئافرەتان نە فەرزەو نەواجبەو نە سوننەتیشە بەڵکو بەتەنها پەسەندەو مەرج نیە بکرێت، بەتایبەتی بۆ ناوچەی کوێستان و سارد ، چونکە بەهۆی زۆر بڕینی ئەو پارچە گۆشتەی میتکەی ئافرەتەوە کار لە شەهوەت و ئارەزووی ئافرەتەکە دەکات،کە بەداخەوە زۆرجار بوەتە هۆکاری کێشەی گەورەی خێزانی و جیابونەوەی ژن و مێردو ئافرەتانی واش هەیە کە خاوەنی چەندین منداڵیشن بەڵام نە خۆیان ئارەزوویان هەیە بۆ سەرجێی نە دەتوانن مافی هاوسەرەکانیشیان بدەن، بۆیە داواش کراوە لە دەقی فەرموودەدا گەر کراش لەناوچە گەرمەکان دا کەمی لێ ببڕدرێت.

پرسیاری(٤)

ئەوکاتانەی بەکار هێنانی سیواك پاداشتی زیاترە، چی کاتێکن؟

وەڵام:

سیواك کردن لە هەموو کاتێکدا سوننەتەو ئەگەر لەبەر ئەوەش نەبوایە کە قورس دەبێت لەسەر شانی نەتەوەی ئیسلام ئەوە پێویست دەکرا لەسەرمان، لەبەر ئەو هەموو تایبەت مەندیە چاك و باشەی لەڕووی زانستی سەردەم و تەندروستیشەوە سەلمێنراوە، بەڵام لەم کاتانەدا پاداشتیان زیاترە ئەوانیش بریتین لە:(کاتی دەست نوێژ گرتن ـ کاتی نوێژ کردن ـ کاتی قورئان خوێندن ـ کاتی چونە ماڵەوە ـ کاتی هەستان لەخەو بۆ شەونوێژ)

پرسیاری(٥)

دەبێت کردنی نینۆك و هەڵکەندنی توکی بن باڵ و تاشینی موی پێش و پاش لەچەند ڕۆژ زیاتر تێ نەپەڕێت؟

وەڵام:

بەپێی فەرموودەی ڕاست و دروست هاتووە کە جائیز نیە لە (٤٠) ڕۆژ زیاتر تێ بپەڕێت و دەبێت لایەنی کەمی لەماوەی هەموو(٤٠) ڕۆژ جارێکدا لاشە پاك بکرێتەوە لە نینۆك و هەڵکەندنی توکی بن باڵ و تاشینی موی پێش و پاش.

بەشی حەوتەم
(دەست نوێژگرتن و ئەحکامەکانی)

پرسیاری(١)

پێناسەی دەست دەست نوێژ بکە لەڕوانگەی زاراوەییەوە؟

وەڵام:

دەست نوێژ: بریتیە لەبەکارهێنانی ئاو بۆهەندێك لە ئەندامی جەستەو لاشەی مرۆڤ وەك دەست ودەم وچاوو، مەسحی سەروو،شۆردنی پێکانە هەتا قولەپێ، تاوەکو ڕێی نوێژکردن وخواپەرستی تری پێ بکرێتەوە.

پرسیاری(٢)

هەندێك فەزڵی دەست نوێژ بنوسە بەکورتی؟

وەڵام:

هەندێك لە فەزڵەکان و گەورەیی دەست نوێژ بریتین لەوەی:

١. دەست نوێژ نیوەی ئیمانە.
٢. دەست نوێژ گوناهە بچوکەکان دەسڕێتەوە.
٣. دەست نوێژ پلەوپایەی خاوەنەکەی بەرز دەکاتەوە لای خوای گەورە وەهەروەها دەست نوێژ گرێ کوێرەی شەیتان ئەکاتەوە.
٤. دەست نوێژ ڕێی چونە بەهەشتە.
٥. دەسی نوێژ نیسانەی ناسینەوەی ئەم ئوممەتەیە.
٦. دەست نوێژ لەڕۆژی دوایی دا دەبێتە مایەی نورانێتی مسوڵمانان.

پرسیاری(٣)

ئەو ئایەتە ی باسی دەست نوێژ دەکات لەچی سورەتێك دایە؟ ژمارەی ئایەتەکەش چەندە؟

وەڵام:

سورەتی (المائدة) لە ئایەتی (٦)دا وەك خوای گەورە دەفەرموویت(يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا قُمۡتُمۡ إِلَى ٱلصَّلَوٰةِ فَٱغۡسِلُواْ وُجُوهَكُمۡ وَأَيۡدِيَكُمۡ إِلَى ٱلۡمَرَافِقِ وَٱمۡسَحُواْ بِرُءُوسِكُمۡ وَأَرۡجُلَكُمۡ إِلَى ٱلۡكَعۡبَيۡنِۚ...)واتە: ئەی ئەوانەی باوەڕتان هێناوە: کاتێک ویستتان هەستن بۆ نوێژ (پێش ئەوە دەست نوێژ بگرن، بەم شێوەیە)؛ ئەوە سەرەتا ڕووخسارتان بشۆن، ئینجا دەستەکانتان لەگەڵ ئەنیشکتاندا، پاشان دەستی تەڕ بهێنن بەسەر سەرتاندا، قاچەکانیشتان بشۆن لەگەڵ قولە پێتاندا...

پرسیاری(٤)

شوێنی نیەت هێنان کوێ یە؟، ئەو فەرمووده‌یه بنوسه کە نیەت هێنان بە مەرجی عیبادەت باس دەکات؟

وەڵام:

شوێنی نیەت هێنان (دڵە) و مەرجە بۆ خواپەرستی و پێویست ناکات بەدەم نیەت بهێنین بۆ خواپەرستیەکان ، وە پیغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) دەفەرموێ: (إِنَّمَا الأَعمالُ بالنِّيَّات، وإِنَّمَا لِكُلِّ امرئٍ مَا نَوَى ...)

واتە: هەموو کردەوەیەك بەپێی نیەتە، نیەتی هەرکەس چۆن بو. هەر ئاوا بۆی دەنوسرێت...

پرسیاری(٥)

پێناسەی (ڕوکن) پایە چی یە؟

وەڵام:

واتە: ئەنجام دانی ئەو کردەوانەی کە بەکردنیان پاداشت وەردەگرین و بەنەکردنیان پەرستشەکەمان بەتاڵ دەبێتەوە، ئەویش بۆ نمونە بریتەلەو ڕەفتارانەی کەبەهەمەوویان حەقیقەتی دەست نوێژ پێك دەهێنێت، وەئەگەر یەکێکیان نەکرێت ئەوا دەست نوێژەکە بەتاڵ ئەبێتەوە، وەك نەشۆردنی دەم و چاو هەردوو دەست تا ئەنیشك و یان مەسحی سەرو گوێ یان شۆردنی پێ یەکان تا قولەپێ و بەجێ هێنانەی ئەم ئەرکانە بە ڕیز بەدوای یەکدا بێ پاش و پێش کردنیان لەکاتی دەست نوێژدا!.

پرسیاری(٦)

پێناسەی (واجبات) پێویستی چی یە؟

وەڵام:

واتە: ئەنجام دانی ئەو کردەوانەی بەئەنجامدانی پاداشت وەردەگرین و بەئەنجام نەدانی بە ئەنقەست تاوان بار ئەبین لە ڕوانگەی شەرعیەوە بەڵام پەرستنەکە بەتاڵ ناکاتەوە ئەگەر یەکێك لەواجبەکان ئەنجام نەدرێت.

پرسیاری(٧)

پێناسەی سوننەت و حوکمی ئەنجام دان و نەکردنی سوننەت چی یە؟

وەڵام:

هەر کارو کردەوەیەك و فەرمایشتێك لە پێغەمبەری خواوە (صلى الله عليه وسلم) بینرابێت یان بیسترابێت پێی دەوترێت سوننەت ، وە حوکمەکەی بەکردنی پاداشت وەر دەگرین و بە نەکردنی تاوان بار نابین.

پرسیاری(٨)

بەکورتی پایەکانی دەست نوێژ بژمێرە؟

وەڵام:

١. شۆردنی دەم و چاو.

٢. شۆردنی دەست تا ئەنیشك.

٣. مەسحی سەرو گوێ یەکان.

٤. شتنی پێکان تا قولە پێ

٥. ڕیز بەندی ڕەفتارەکانی دەست نوێژ یەك لەدوای یەك

٦. لەکاتێکداو یەك لەدوای یەك ڕەفتارەکان ئەنجام بدرێت و بەشێکیان نەکرێت و باقیەکەی بۆ کاتێکی درەنگ دوابخرێت.

پرسیاری(٩)

بەکورتی پێویستیەکانی دەست نوێژ بژمێرە؟

وەڵام:

١. دەست پێکردن بەناوی خوا(بسم الله)کردن.

٢. شۆردنی هەردوو لەپ پێش ئەوەی بیکاتە ناو ئاوی دەست نوێژەوە ، ئەگەر لەخەو هەستا.

٣. ئاو ڕادان لە دەم و لوت دەرکردنەوەی.

٣. شتنی ڕیش و برۆی پڕ.

٤. شتنی بەینی پەنجەکانی قاچ بە پەنجە توتە یاخود بە پەنجەکانی دەستی چەپ.

پێویستیەکانی دەست نوێژ ئەگەر پاشو پێش بخرێت کێشەی نیە.

پرسیاری(١٠)

بەکورتی سوننەتەکانی دەست نوێژ بنوسە؟

وەڵام:

١. شۆردنی هەردوو لەپ بۆ هەموو دەست نوێژێك.

٢. سیواك کردن.

٣. شۆردنی ئەندامانی لاشە سێ جار سێ جار.

٤. ئاولە دەمو لوت ڕادان بەیەك چنگی دەستی ڕاست و پاككردنەوەشی بەدەستی چەپ بەزۆری جگە لەوکاتەی بەڕۆژووین دەبێت کەمی بکەینەوە.

٥. پێش خستنی ئەندامی ڕاست دواتر ئەندامی چەپەکان.

٦. شۆردنی دەم و چاوو، دەست و پێ لەسنووری خۆی زیاتر.

٧. خوێندنی دوعای دوای دەست نوێژ کە بریتی یە لەم زیکرانەی خوارەوە:
ئیمامی عمر (خوای لێ ڕازی بێت) لە پێغەمبەری خواوە (صلى الله عليه وسلم) ئەگێڕێتەوە، کە فەرمویەتی ئەوەی دەست نوێژی پاك بشوات و ئەم نزایە بخوێنێت (أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اَللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ, وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ, " اَللَّهُمَّ اِجْعَلْنِي مِنْ اَلتَّوَّابِينَ, وَاجْعَلْنِي مِنْ اَلْمُتَطَهِّرِينَ ") واتە: (شایەتی دەدەم بەوەی، کە هیچ پەرستراوێک شایستەی پەرستن نییە بەڕاستی، جگە لە (الله)ی تاکی بێ هاوەڵ، هەروەها شایەتی دەدەم بەوەی، کە بەڕاستی موحەممەد (صلى الله عليه وسلم) بەندە و نێردراوی خودایە)"(خودایە بمگێڕە لە بەندە تەوبە کارەکان و بەندە خۆ پاككەرەوەكان).
خوای گەورە هەموو دەرگاکانی بەهەشتی بۆدەکاتەوە لەهەر کامیانەوە بیەوێت ئەچێتە ژوورەوە.
وە دوعای (سبحانك اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلهَ إِلاَّ أَنْتَ, أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ) .
واتە: (خودایە پاکی و بێگەردی و ستایش بۆ تۆ، شایەتی دەدەم بەوەی، کە هیچ پەرستراوێک شایستەی پەرستن نییە جگە لە تۆ، داوای لێخۆشبونت لێدەکەم و بۆ لای تۆش دەگەڕێمەوە) ، لەسەر لەوحێك دەنوسرێت مۆر ئەکرێت و هەڵ ئەگیرێت هەتا ڕۆژی قیامەت.
٨. کردنی دوو ڕکات نوێژی دەست نوێژ لەپاش دەست نوێژگرتن.

پرسیاری(١١)
پێغەمبەری خوا(صلى الله عليه وسلم) چۆن ئوممەتەکەی دەناسێتەوە لەڕۆژی دوایی دا؟
وەڵام:
بە شوێنەواری دەست نوێژەکانیان و ئەو شوێنانەی لەکاتی دەست نوێژدا ئەشۆردرێن نوریان لێ ئەبارێت و دەبنە هۆی ناسینەوەی موسڵمانان.
پێغەمبەری خوا(صلى الله عليه وسلم) دەفەرموویت: ئوممەتەکەی من لە ڕۆژی دوایی دا ناوچەوانیان نورانیەو قۆڵ و باسکیشیان سپی یەو نوریان لێ دەبارێت هەمووی شوێنەواری دەست نوێژە.

پرسیاری(١٢)

حوکمی نینۆك بۆیەکردن و میکیاج کردن چی یە لەکاتی دەست نوێژدا؟

وەڵام:

ئەگەر ئافرەتان دەست نوێژ بە میکیاج و بۆیەی نینۆکەوە بگرن، ئەوا ئەو دەست نوێژە یان بەتاڵەو دروست نیە چونکە ئەو شوێنی بۆیەو میکیاجە تەڕ نابێت، لەکاتێکدا تەڕبونی هەموو شوێنەکانی لاشە بۆ دەست نوێژ، یەکێکە لە پایەکانی دەست نوێژ، کەوابوو باشترە دوای دەست نوێژ ئەمانە بکرێت یان لەکاتی سوڕی مانگانەو پاش منداڵ بون دا ، تا ئافرەتان پاك دەبنەوە دەتوانن پێوەیان بمێنێتەوە بەومەرجەی پیاوانی نامەحرەم نەیان بینن.

پرسیاری(١٣)

ئەو شتانەی دەست نوێژ دەشکێنێت بەکورتی هەموویان بنوسە؟

وەڵام:

١. هاتنە دەرەوەی میزو پیسایی لە پێش و پاشەوە، یان دەرچونی بای دەنگدارو بێ دەنگ ،وە ئەگەر کون کرابێتە ڕیخۆڵەوەو بای لێ بێت یان پیسایی ئەویش دەست نوێژ دەشکێنێت، چونکە ڕیخۆڵە پیسای و بای تیادا کۆ دەبێتەوە.

٢ـ هاتنە دەرەوەی ئاوی مەنی و مەزی و وەدی.

٣ـ خەوێك بێ هۆشی دروست کردبێت.

٤ـ لەهۆش خۆ چوون بەشێت بوون یان بورانەوە یان سەرخۆشی.

٥ـ دەست دان لە زەکەرو عەورەت بەڕووتی و بەئەنقەست.

٦ـ وە ژنیش دەست لەعورەتی خۆی بات دەست نوێژی شکاوە.

٧ـ خواردنی گۆشتی حوشتر.

پرسیاری(١٤)

حوکمی دەست بەرکەوتنی زەکەرو تولّی پیاو، وە زێ و داوێنی ئافرەت چی یە؟

وەڵام:

حوکمی دەستدان لە زەکەری پیاو ئەگەر بێت و بە ویستی خۆی بێت و بە چێژەوە دەستی لێبدات دەست نوێژ ئەشکێنێ، بەڵام ئەگەر بەبێ ویستی خۆی بێت یان لەکاتی جل و بەرگ گۆڕینا ،دەست نوێژی ناشکێنێ،وە سەبارەت بە ئافرەتیش گەر دەستی بەر عەورەت و داوێنی بکەوێت دەست نوێژی شکاوە چونکە بەڵگەی زۆر هەیە لەسەر شکانی دەست نوێژەکەی لەوانەش فەرموودەی دایکە عائیشە خوای لێ رازی بێت، بەڵام لەگەڵ ئەوەش دا هەندێك لەزانایان دەفەرموون جیاوازی نیە لە نێوان پیاو و ئافرەت گەر بە ئارەزووەوە بوو ئەوە دەشکێت و گەر بە ئارەزووش نەبێت هیچیان دەست نوێژیان نەشکاوە.

پرسیاری(١٥)

لەکاتی گۆڕینی دایبی و حەفازەی منداڵ پێویست دەکات ئافرەتان چی بکەن بۆ دەست نوێژەکەیان؟

وەڵام:

لەکاتی پاککردنەوەو گۆڕینی دایبی و حەفازەی منداڵ دا، ئەگەر دایکان لەوکاتەدا دەستیان بەر پیسایی و پاش و پێشی منداڵەکانیان کەوت،تەنها دەستیان دەشۆن و گەر دەست نوێژیان هەبێت دەست نوێژەکەیان دروستەو ناشکێت.

پرسیاری(١٦)

مانای ڕووداوی بچوك(حدث الأصغر) و ڕووداوی گەورە(حدث الأكبر) چین؟

وەڵام:

ڕووداوی بچوك(حدث الأصغر) ئەو ڕووداوەیە کە مانای دەست نوێژ شکاندن دەگەیەنێت و پێویستە لەگەڵ ڕوودانی دا دەست نوێژ بگیرێتەوەو پێویست بە خۆشۆردن(غوسل) ناکات.، وەك ڕوودانی یەکێك لەوشتانەی دەست نوێژ دەشکێنێت.

ڕووداوی گەورە(حدث الأكبر) ئەو ڕووداوەیە کە مانای سەرجێی و لەش گرانی دەگەیەنێت و پێویستە لەگەڵ ڕوودانی دا خۆشۆردن(غوسڵ)ی بۆ ئەنجام بدرێت. وەك ڕوودانی یەکێك لەوشتانەی کە خۆشۆردن(غوسل)پێویست دەکات.

پرسیاری(١٧)

ئایا دەست بەرکەوتنی نێوان ژن و مێرد دەست نوێژ دەشکێنێت؟، ئەگەر بەڵێ یان نەخێر بەچی بەڵگەیەك و هۆکاری جیاوازیەکە چی یە لەنێوان زانایان و شەرع ناسان و مەزاهیبەکان دا؟

وەڵام:

بەپێی وەرگرتنی بەڵگە بەهێزەکان قورئان و فەرموودەو، ڕای هاوەڵان و شەرع ناسان و کۆڕای مەزاهیبە بەرێزەکان بێ لە پێشەوا شافیعی(ڕەحمەتی خوایان لێ بێت)نەخێر بەرکەوتنی نێوان ژن و مێرد بەڕوتی دەست نوێژ ناشکێت.

ئەویش بەبە ڵگەی زۆری ئەو فەرموودانەی کە دایکە عایشە(خوای لێ ڕازی بێت) بۆمان باس دەکات و دەگێڕێتەوە کەوا شەویکیان پێغەمبەری خوا(صلى الله عليه وسلم) لە لایەوە نەماوەو دواتر کە گەشتۆتە لای پێغەمبەری خوا(صلى الله عليه وسلم)لەکاتی سوجدە بردن دا بووە ئەویش دەستی داوە لە پاژنەی پێی و دواتریش دەست نوێژی نەگرتۆتەوە، یان لەڕیوایەتی تردا دەفەرموویت: ماچی خێزانەکانی کردووە نوێژی کردووە بەڵام ئەو لە ئێوە خۆراگرتر بووە، وەبەڵگەی فەرموودەی تریش ئەیسەلمێنێت.

وەئەو زانایەنەشی کە بەڵگەی ئایەتەکەی سورەتی (النساء و المائدة)ش دەهێننەوە بۆشکانی دەست نوێژ کە خوای گەورە دەفەرموویێت(أَوْ لاَمَسْتُمُ النِّسَاءَ) دەڵێن: ئەو بەرکەوتنە رووداوی بچوك(حدث الأصغر) ە و مەبەستی دەست بەرکەوتنەو بۆیە دەبێت دەست نوێژ بگیرێتەوە.

بەلام هاوەڵی بەڕێزو وەرگێڕی قورئان ئیبن عەباس(خوایان لێ رازی بێت) کە تەفسیری قورئان بەقورئان دەکات و دەفەرموویێت: مەبەست لە وشەی(أَوْ لاَمَسْتُمُ النِّسَاءَ) رووداوی گەورە(حدث الأكبر)ە و بۆ کاری سەرجێی و لەش گرانی باسی کراوە ، بە بەڵگەی ئەو ئایەتەی تری سورەتی ال عمران کە خوای گەورە لەسەر زمانی مەریەمکە کاتێك هەواڵی سکپڕی پێ دەدرێت بە پێغەمبەر عیساوە(سەلامی خوایان لێ بێت) دەفەرموویێت(وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ)واتە: چۆن من منداڵم دەبێت لەکاتێکدا کەس توخنم نەکەوتوە واتە: هاوسەرم نیەو کاری سەرجێیم لەگەڵ دا نەکراوە.

لێرەدا ئیبن عەباس(خوایان لێ رازی بێت) دەفەرموویێت: ئەو بەرکەوتنە بۆ رووداوی گەورەو کاری سەرجێ یە نەك رووداوی بچوك و دەست نوێژ شکاندن.

کەوابو پاش باس کردنی بەڵگەکان بە کورتی گەشتینە ئەو ئەنجامەی کە بێگومان بە دەست بەرکەوتنی ژن و مێرد یان بەرکەوتنی پیاو و ئافرەتی نامەحرەمیش بەبێ شەهوەت و ئارەزوو دەست نوێژ ناشکێنێت و، رای پەسەندیش لەم باسەدا بێ دەمارگیری رای ئەو کۆمەڵەی شەرعناسان کە دەفەرموون:دەست نوێژ ناشکێت پەسەندترە.

پرسیاری(١٨)

حوکمی قاقای پێ کەنین بۆ دەست نوێژو نوێژکردن چی یە؟

وەڵام:

هیچ بەڵگەیەکی ڕاست و درووستمان لەبەردەست دانیە کەوا قاقای پێکەنین لە کاتی دەست نوێژدا یان لەدەرەوەی دەست نوێژدا، دەست نوێژ بشکێنێت!، و بەلام شەرع ناسان دەفەرموون: قاقای پێکەنین لەناو نوێژدا نوێژ بەتاڵ ئەکاتەوە و ئەبێت نوێژەکە دووبارە بکرێتەوە.

پرسیاری(١٩)

گەر گومانمان بۆ درووست بو لەدەست نوێژەکەمان لەدەرەوەی نوێژو ناو نوێژدا دەبێت چی بکەین؟

وەڵام:

ئەگەر گومانمان بۆ دروست بوو لە دەست نوێژەکەمان، ئەوا زانایان و شەرع ناسان ئەدەفەرموون: با ئەوکەسەی گومانەکەی بۆ دروست بووە، وا حساب بکات کە دەست نوێژی هەیە چونکە لە هەبوونی دەست نوێژەکە دڵنیابوە تا یەکلایی بونەوەی لەوەی کە دەست نوێژی شکاوە.

وە لەکاتی نوێژ کردنیش دا هەمان حوکمی هەیە دەست نوێژی نەشکاوە تا ئەوەی دڵنیا دەبێت دەست نوێژی شکاوە.

پرسیاری(٢٠)

ئەوحاڵەتانەی سوننەتن دەست نوێژمان هەبێت بۆی کامانەن؟

وەڵام:

*کاتی قورئان خوێندن.

*کاتی زیکرکردن.

*کاتی خەوتن.

*لەش گران ئەگەر ویستی شت بخوات یان بخواتەوە یان بخەوێت یان دووبارە کاری سەرجێی بکاتەوە.

*ئەگەر خواردنێك بخوات بەئاگر برژاوبێت.

*دەست نوێژ گرتنەوە بۆ هەموو نوێژێك.

*لەکاتی هەموو دەست نوێژ شکاندنێکدا.

*پاش شۆردنی مردوو.

*دوای ڕشانەوە.

پرسیاری(٢١)

حوکمی دەست نوێژ گرتن بۆ تەواف کردنی ماڵی خوا چی یە؟

وەڵام:

سەبارەت بەدەست نوێژ گرتن بۆ تەوافی ماڵی خوا(کەعبە) شەرع ناسان و زانایان دەفەرموون: بەڵگەیەك لەسەر فەڕزو سونەتی دەست نوێژ بۆ تەوافی ماڵی خوا لەبەردەست نیە.

بەڵكو حوكمەكەی ئەوەیە كە شێخی ئیسلام ئیبن تەیمیە(ڕەحمەتی خوای لێ بێت) دەفەرمووێت: دەست نوێژ بۆ تەوافی ماڵی خوا نەفەرزەو نەسوونەتە هەرچەندە وا باشترە كەسەكە دەست نوێژی هەبێت.
ئەمە ڕای ئیبن حەزمیشە(ڕەحمەتی خوای لێ بێت) ئەم ڕایە پەسەندترە،خوای گەورەش زاناترە.

پرسیاری(٢٢)
حوكمی دەست نوێژگرتن چی یە بۆ قورئان خوێندن و ڕای پەسەند كامەیە؟
وەڵام:
سەبارەت بە حوكمی دەست نوێژگرتن بۆ كاتی قورئان خوێندن ڕای جیاوازی لەسەرە لەلایەن پێشەوایان و شەرع ناسان و زانایانی بەڕێزەوە(ڕەحمەتی خوایان لێ بێت)
پێشەوایان (مالیك، شافیعی، ئەحمەد) وزۆرینەی شەرع ناسان دەفەرموون: بەبێ دەست نوێژ نابێ دەست لەقورئان بدەیت.،بەڵگەشیان ئایەتی (٧٩) سورەتی(الواقعة)یە كە خوای گەورە دەفەرمووێت(لَّا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ) واتە: تەنها پاكەكان نەبێت كەس دەستی لێ نادات.
لەگەڵ ئەو فەرموودەی عەمری كوڕی حەزم(خوای لێ ڕازی بێت) ئەفەرمویّ پێغەمبەری خوا(صلى اللهعلیه وسلم) نامەیەكی بۆخەڵكی یەمەن نوسی تیایدا هاتبوو كەوا تەنها كەسی پاك دەست لەقورئان ئەدات، بەڵام ئەم فەرموودەیە شێخ ئەلبانی دەفەرمووێت: لاوازەو ،بەڵام بەكۆی هەمووان وەردەگیرێت.
لەبەرامبەریش دا پێشەوایان(ئەبو حەنیفە،ئیبن حەزم، ئیبن قەیم)و كۆمەڵێكی زۆری شەرع ناسانیش (ڕەحمەتی خوایان لێ بێت) دەفەرموون: ئایەتەكە نابێتە بەڵگەی هەبونی دەست نوێژ یان لەش پاكی بۆ هەڵگرتن و خوێندنی قورئان چونكە دڵنیا نەبوون لە هائی ڕاناوی (يَمَسُّهُ) كە ئەگەڕێتەوە بۆ قورئان ڕای زانایان لەسەر ئەوەیە ئەگەڕێتەوە بۆ كیتابی مكنون كە كتێبێكی نادیاری پارێزراوە(لوح المحفوظ) ئەو پاكانەش تەنها فریشتەكانن دەستی لێ دەدەن و چەندین ئایەتی تری قورئانیش كەباس لەپاكان دەكات مەبەستیان فریشتە بەڕێزەكانەو ئەوانەشی خۆیان پاك دەكەنەوە مرۆڤەكانن.
هەروەها كۆمەڵێكی تر لەشەرع ناسانی كۆن و نوێش وەك(ئیبن المونزیر، ئەلبانی،شەوكانی،ئیبن عوسەیمینیش) (ڕەحمەتی خوایان لێ بێت) هەموو فەرموویانە: دەست نوێژ مەرج نیە بۆ قورئان هەڵگرتن و دەست لێدان و خوێندنی.
وە مرۆڤی باوەڕدار لە دەست نوێژدا بێت یان بێ دەست نوێژ هەر پاكەو دەتوانێت دەستی لێ بدات وە ئەم ڕایەشیان پەسەندترە.

بەشی هەشتەم
(مەسح کردن و ئەحکامەکانی)

پرسیاری(١)

پێناسەی خوف(بەربەستەکان) چی یە؟

وەڵام:

خوف (بەربەستەکان)واتە: گۆرەویەکی چەرمینە کە تاقولە پێ دائەپۆشێت، وە بەمانای بەربەست دێت، واتە: هەرشتێك ڕێگر بێت لەبەرکەوتنی ڕاستەوخۆی ئاو بەلاشەی مرۆڤ، بەڕای زانایان و شەرع ناسان لە ئێستادا گۆرەویش حسابی خوفی بۆ ئەکرێت لەم سەردەمەدا.

پرسیاری(٢)

ماوەی کاتی مانەوەی مەسحی خوف چەندێکە بۆ کەسێکی نیشتەجێی ماڵی خۆی و کەسێکی گەشتیارو موسافیر؟

وەڵام:

سەبارەت با کاتی مانەوەی مەسحی خوف(بەربەستەکان) بە پێی بەڵگەی فەرموودەی ڕاست و دروست و زانایان و شەرعناسان دەفەرموون: کەسێك کەلەماڵ و شارەکەی خۆیدا بێت تا شەوو ڕۆژێک بۆی هەیە بەسەر خوفەوە مەسح بکات و، وەکەسێکیش کە لەسەفەردایە تا سێ شەوو ڕۆژ دەتوانێ مەسح بکات بەسەرخوفەکانیەوە.

پرسیاری(٣)

مەرجەکانی مەسحی خوف(بەربەستەکان) چی یە؟

وەڵام:

مەرجەکانی مەسحی خوف(بەربەستەکان) ئەوەیە کەوا لەسەر دەست نوێژ لەپێ کرابێتن، وە دەبێت خوفەکانی تاقولە پێی داپۆشی بێت.

وە لە نەمان و شکانی دەست نوێژی یەکەمەوە دەتوانرێت مەسح بکات، واتە: دوای ئەوەی کە جاری یەکەم دەست نوێژی گرت و خوفەکانی لەپێکردو دەست نوێژەکەی شکاو نەما، دوای ئەوە دەتوانێت تەنیا مسحی خوفەکانی بکات.

ڕایەکی تری شەرع ناسان دەفەرموێت: لە کاتی لەپێکردنی خوفەکانیەوە کاتەکەی دەست پێ دەکات ، ئەم دوو ڕایە پەسەندن و دەتوانرێت کار بەهەردووکیان بکرێت.

پرسیاری(٤)

کوێی خوف(بەربەستەکان) مەسح دەکرێت و بەچی شێوەیەك؟

وەڵام:

سەبارەت بە مەسحی خوف(بەربەستەکان) ، شەرع ناسان دەفەرموون: بەشی سەرەوەی مەسح دەکرێت و بریتی یە لە یەکجار دەستی تەڕ هێنانی بە ڕووی دەرەوەی خوفەکەدا. وە پێی ڕاستی بەدەستی ڕاست مەسح دەکات بەدەست هێنان بەبەشی سەرەوەی پێی دا تا کۆتایی ، وە قاچی چەپیش بەدەستی چەپی،وە ڕای ئەو شەرعناسانە پەسەندترە کەدەفەرموون: خوف هەر بەشی سەرەوەی پێ مەسح ئەکرێت.

پرسیاری(٥)

ئەو شتانەی مەسحی سەر گۆرەوی یان خوف بەتاڵ دەکاتەوە چین باسیان بکە؟

وەڵام:

١. لەکاتی لەش گرانی و ئەوانەی لەچوار چێوەی حوکمی لەشگرانی دان.
٢. حەیز و زەیستانی.
٣. تەواوبونی ماوەی مەسحی خوفەکە.
٤. بەداکەندنی خوفەکە مەسحەکەش بەتاڵ ئەبێتەوە بەڵام دەست نوێژەکەی ناشکێت.
٥. دەست نوێژ نەمان و شکان پێش لەپێکردنی خوف.

پرسیاری(٦)

چۆنیەتی مەسحی سەرپۆشی ئافرەتان چۆنە؟

وەڵام:

شێخی ئیسلام ئیبن تەیمیە(ڕەحمەتی خوای لێ بێت) دەفەرموێت: ئەگەر ئافرەتێك ترسی سەرمای هەبوو ئەتوانێت مەسحی سەرپۆشەکەی بکات بەو مەرجەی چەند تاڵە مویەکیش تەڕ بکات لەگەڵیدا، چونکە دایکە ئوم سەلەمە(خوای لێ ڕازی بێت)مەسحی سەری لەسەر سەرپۆشەکەیەوە کردووە، واتە: لەکاتی پێویستیدا ڕێ پێدراوە هیچ کێشەی نیە.

پرسیاری(٧)

ڕای زانایان و شەرع ناسان چی یە لەسەر مەسحی گۆرەوی و ڕای کامەشیان پەسەندە؟

وەڵام:

سێ ڕای جیاواز هەیە بۆمەسحی گۆرەوی بەم شێوەیە:

ڕای یەکەمیان دەفەرموون: ڕێ پێدراو نیە مەسحی گۆرەوی مەگەر بنی گۆرەوییەکە بە چەرم داپۆشراو بێت.
ڕای دووەمیان دەفەرموون: ڕێ پێدراوە مەسحی گۆرەوی بەو مەرجەی شوێنی فەرزی شۆردنی پێ یەکان بگرێتەوەو پێوەی نوسابێت و تا قولە پێی داپۆشی بێت.
ڕای سێ یەمیشیان دەفەرموون: ڕێ پێدراوە مەسحی گۆرەوی ئەگەر تەنکیش بێت بەلام دەبێت تا قولە پێی داپۆشی بێت.
ڕای پەسەندیش پۆلی سێ یەمە کە دەفەرموون: ڕێ پێدراوەو ئەگەر گۆرەویەکە تەنکیش بێت یان کونیشی تێدا بێت هیچ کێشەیەکی نیە.

پرسیاری(٨)

مەسحی گەچی شکاوی چۆن دەکرێت؟

وەڵام:

بە ڕای هەر چوار پێشەوایانی مەزهەبەکان و زۆربەی شەرع ناسان(ڕەحمەتی خوایان لێ بێت) ڕێ پێدراوە کە مەسحی گەچی شکاوی بکرێت لەجیاتی شۆردنیان، ئەویش بەو شێوەیەی کە دەستی تەڕ دەهێنرێت بە سەر گەچەکەدا، وەمەسحی گەچی شکاوی ڕێ پێدراویشە بۆکاتی لەشگرانی، وە هەروەها گەچی شکاوی هەمان حوکمی خوفی نیەو دەتوانرێت بێ دەست نوێژیش ئەو شوێنە بگیرێتە گەچ.

بەشی نۆیەم
(غوسڵ دەرکردن(الغسل) و ئەحکامەکانی)

پرسیاری(١)

پێناسەی خۆشۆردن و(غوسڵ) چی یە لەڕوانگەی زمانەوانی و زاراوەیی یەوە؟

وەڵام:

لە (زمانەوانی)دا واتە: شۆردن.
لە (زارەوەش)دا واتە: خۆشۆردن کەبریتیە لە ڕۆشتنی ئاوی پاك بەسەر هەموو لاشەی مرۆڤ دا.

پرسیاری(٢)

ئەو شتانەی خۆشۆردن و(غوسڵ) پێویست دەکات چین بیان نوسە بەخاڵ؟

وەڵام:

١. هاتنە دەرەوەی ئاوی مەنی لەکاتی خەوتندا یان لەکاتی بەخەبەربوندا.

٢. بەبەرکەوتنی جێ ی خەتەنەی ژن و پیاو، بە داغل بونی گۆپکەی زەکەری پیاو بۆ زێی ئافرەت بێ ئاو هاتنەوە.

٣. سوڕی مانگانەو پاش منداڵ بون.

٤. موسوڵمان بونی بێباوەڕ.

٥. نوێژی هەینی.

٦ـ مردن

پرسیاری(٣)

ئەگەر ئافرەت کاری سەرجێی کردو دوای خۆشۆردن و(غوسڵ)ەکەی ئاوی مەنی لەداوێن و زێی هاتە دەرەوە ئایا خۆشۆردنەوەی لەسەرە یان دەبێت چی بکات؟

وەڵام:

نەخێر پێویست بە خۆشۆردن ناکاتەوە تەنها دەست نوێژی دەشکێت و پاش تارات گرتن و شۆردنی داوێنی تەنها پێویستە دەست نوێژ بگرێتەوەو پێویست ناکات ڕارابێت و خۆی بشواتەوە.

پرسیاری(٤)

لەچی کاتێکدا ژن و مێرد ئەگەر ئاوی مەنیشیان نەهاتبێتەوە دەبێت غوسڵ دەربکەن و خۆشۆردنیان لەسەر پێویست دەبێت؟

وەڵام:

لەکاتێکدا سەری گۆپکەی زەکەرو تولی پیاوەکە لەناو داوێن و زێی خێزانەکەیدا ون بوبێت بێ ئەوەی ئاوی مەنیشیان هاتبێتەوە، ئەواتە غوسڵیان لەسەریان پێویست دەبێت و پێویستە خۆیان بشۆن.

پرسیاری(٥)

خۆشـۆردن و(غوسـڵ)ە سـونـنـەتـەکـان کـامـانـەن بـیـان نـوسـە؟

وەڵام:

١. جـەژنـەکـان هـەم سـونـەتـەو هـەم بـە واجـبـیـش بـاسـی لـێـوە کـراوە.

٢. کـەسـێك کـەهـۆشـی هـاتـەوە دوای ئـەوەی لـەهـۆش خـۆی چـوبـوو سـونـەتـە پـاش هـۆش هـاتـنـەوەی غـوسـڵـی خـۆی دەرکـات.

٣. لـەکـاتـی حـەج و عـەمـرە.

٤. چـونـە نـاوشـاری مـەکـکـە.

٥. دوای هـەمـوو سـەر جـێـی یـەك و جـوت بـونـێـك ئـەگـەر ویـسـتـی دووبـارەی کـاتـەوە.

٦. دوای مـردو شـۆردن.

٧. خـوێـنـی جـاری (ئـیـسـتـیـحـازە).

پرسیاری(٦)

ڕوکـنـەکـانـی خـۆشـۆردن و(غـوسـڵ) چـیـن بـیـان نـوسـە؟

وەڵام:

١. نـیـەت هـێـنـان بـەدڵ.

٢. ئـاو کـردن بـەسـەر هـەمـوو ئـەنـدامـەکـانـی جـەسـتـەداو تـەڕبـونـی هـەمـوو لاشـە.

پرسیاری(٧)

پـێـویـسـتـی و واجـبـاتـەکـانـی خـۆشـۆردن و(غـوسـڵ)چـیـن بـیـان نـوسـە؟

وەڵام:

١. دەسـت پـێـکـردن بـەنـاوی خـوا(بـسـم الـلـه)کـردن.

٢. دەسـت نـوێـژگـرتـن(الـوضـوء)، بـەڵام دەتـوانـرێـت شـۆردنـی پـێ یـەکـانـیـش بـخـرێـتـە دوای خـۆشـۆردن و(غـوسـڵ)ە کـە.

پرسیاری(٨)

سـونـنـەتـەکـانـی خـۆشـۆردن و(غـوسـڵ) چـیـن بـیـان نـوسـە؟

وەڵام:

١. شـۆردنـی دەسـت (٣) جـار.

٢. شـۆردنـی عـەورەت بـەدەسـتـی چـەپ و پـاك کـردنـەوەی.

٣. شـتـنـەوەی دەسـت پـاش ئـەوەی کـەعـەورەت شـۆردرا.

٤. دەسـت هـێـنـان و خـشـانـدن بـەهـەمـوو لاشـەدا.

٥. ئاو ڕادان لەدەم و لوت.
٦. پێش خستنی لای ڕاست لەشۆردن دا.
٧. دواخستنی شۆردنی پێ یەکان بۆ پاش خۆشۆردن.

پرسیاری(٩)
چۆن خۆشۆردن و(غوسڵ)ی ئافرەت دەردەکرێت؟
وەڵام:
خۆشۆردن و(غوسڵ)ی هەروەك خۆشۆردنی پیاو وایە لەکاتی لەش گرانی دا ،کە ئەویش نیەت هێنان و گرتنی تاراتێکی جوان و پاشان دەست نوێژ دەگرێت و پێ یەکانی دەتوانێت بخاتە کۆتایی خۆشۆردنەکەی، پاشان سێ جار ئاو دەکات بەسەری داو،وە بە لای ڕاست لای چەپی لاشەشی ئاوی پێدا دەکات و، دەست دەخاتە هەموو کون و قوژبنێکی لاشەی و لەکۆتایشدا پێ یەکانی دەشوات و، دەتوانێت بەو دەست نوێژەی سەرەتاشەوە نوێژ بکات بەو مەرجەی ڕووداوی دەست نوێژ شکاندن ڕوی نەدابێت لەکاتی خۆشۆردن دا، بەڵام کێشە نیە ئەگەر دەستی بەر پێش و پاشیشی کەوتبێت، وەلەوکاتەشا پێویست ناکات ئافرەتەکە پرچەکانی بکاتەوە تەنها سێ مشت ئاوبەسە تابیان کات بەقژیاو بەر لاشەو جەستەی بکەوێت،بەڵام لەکاتی سوڕی مانگانەو پاش منداڵ بون دەبێت پرچەکانی بکاتەوە.

پرسیاری(١٠)
ئەو سێ خاڵە باس بکە کە لەکاتی خۆشۆردن و(غوسڵ)ی خوێنی سوڕی مانگانە(حەیز)و خوێنی پاش منداڵ بون(نیفاس) دەبێت زیاتر ڕەچاو بکرێت؟
وەڵام:
١. بەکارهێنانی سابون وشامپۆ بۆپاککردنەوە باشترە.
٢. وا پێویست ئەکات پرچ وپەلکەکی قژی بکاتەوە.
٣. پاککردنەوەی پەڵەی خوێن و ئەوشوێنەی کە خوێنی بەرکەوتوە.

پرسیاری(١١)
ئەگەر دوو خۆشۆردن و(غوسڵ) بەیەکەوە کۆبونەوە دەبێت چۆن غوسڵەکانمان دەربکەین؟
وەڵام:
سەبارەت بە کۆ بونەوەی دوو خۆشۆردن و(غوسڵ) بەیەکەوە دوو ڕای لەسەرە:
یەکەم: هەندێک لەشەرع ناسان و زانایان دەفەرموون: کە بەیەك جار نیەت بهێنرێت بۆهەردوو خۆشۆردن و(غوسڵ)ەکەو بەیەك جار غوسڵەکە دەربکات.

دووەم: وەهەندێك لەشەرع ناسان و زانایانی تریش دەفەرموون: كە دەبێت هەریەكەیان بەجیا غوسڵی بۆدەر بكات.
وە ڕای پەسەندیش ئەوەیە ئەگەر هاتوو ئاومان زۆر بوو واباشترە هەریەكەیان بەجیا غوسڵی بۆدەربكرێت تاوەكو لە خیلافەكە دەربچین.
وە ئەگەر ئاویش كەم بوو ئەوا ڕێ پێدراوە بەیەك جار نیەت بۆهەر دووكیان بهێنرێت و غوسڵی هەردووكیان پێكەوە دەر بكات.

پرسیاری(١٢)

ئایە ئافرەتی خاوەن عوزر بە سوڕی مانگانەو پاش منال بون لەگەڵ كەسی لەش گران بۆیان هەیە لەمزگەوت دا بمێننەوە؟

وەڵام:

بەپێ ڕای زۆربەی شەرع ناسان و زانایان نابێت ئافرەتی خاوەن عوزر بە سوڕی مانگانەو پاش منال بون و كەسی لەش گران بچنە مزگەوتەوە تەنها لە حاڵەتی ناچاری و پێویستی دا نەبێت.

بەشی دەیەم
(تەیەموم و ئەحكامەكانی)

پرسیاری(١)

پێناسەی تەیەموم لەڕوی زماناوانی و شەرعی چی یە؟

وەڵام:

لە (زمانەوانی)دا واتە: مەبەست و ئاڕاستە.
لە (زارەوەش)دا بریتی یە: لەبەكارهێنانی صەعیدە،هەموو شتێكی پاك هەیە لەسەر ڕووی زەوی ، لەجیاتی ئاو بۆدەست نوێژو غوسڵ بەكار دێت هەتاهەرچی ئەو دووانە ڕێی پێ دەدەن ئەمیش ڕێی پێبدات.

پرسیاری(٢)

تەیەموم كردن جێی چی دەگرێتەوەو لەجیاتی چی و چی ئەنجام دەدرێت؟

وەڵام:

جێگای دەست نوێژو غوسڵ دەگرێتەوە لەكاتی نەبونی ئاودا،یان بەئاسانی ئاو دەست نەكەوێت، یان بەكارهێنانی ئاو زەحمەت بێت.

پرسـیاری(٣)

ئەوکاتانەی تەیەموم کردن تیایدا دروسـت و ڕێ پێدراوە چی کاتێکن؟

وەڵام:

١. لەکاتی نەبونی ئاو ، وە ئاو دەسـت نەکـەوێت.

٢. لەکاتێکـدا ئاوهەیەبەڵام نەتوانی بەکاری بهێنی و بەکار هێنانی زەحمەت بێت وبەشی دەست نوێژ نەکات یان تەنها بەشی خواردنی پێ یەو ترسی نەبونی ئاوی هەیە، یان ترسی بەکار هێنانی ئاوی هەیە بەهۆی برینداری و نەخۆشی قورس یان سەرماو سۆڵە، کە لە سەفەردا کە شوێنی گەرم کەرەوەو خۆ وشك کردنەوەی دەست نەکەوێت.

پرسـیاری(٤)

ئاومان هەیە بەڵام چەند عوزرێکمان لەبەردەست دایە بۆ تەیەموم ئەو هۆکارو عوزرانە چین؟

وەڵام:

١. ئەوکەسەی ئاوی پێیە بەڵام بەشی دەست نوێژ ناکات.

٢. ئەوکەسەی ئاوی پێیە بەڵام ترسی ئەوەی هەیە خۆی یان هاوڕێکەی یان ئاژەڵەکەی پێویستیان بێت و تینویان بێت.

٣. لەبەر نەخۆشی نەتوانێت بەکاری بهێنێت.

٤. کەسێك کە بریندارە و بەکارهێنانی ئاو زەرەری پێ بگەیەنێت.

٥. وەکەسێك لەترسی سەرما نەتوانێت ئاو بەکار بهێنێت.

پرسـیاری(٥)

صەعید(گڵ و زەوی) واتای چی دەگەیەنێت؟

وەڵام:

شەرع ناسان دوو پێناسەیان بۆ(صەعید)کردووە:

پۆلی یەکەمیان دەفەرموون: هەرچی بەڕووی زەویەوە دیارە لەگڵ ولم وچەوو زیخ و شتی تر کە پێی دەوترێت، گڵ و زەوی(صەعید) ئەمەش ڕای ئیمامی ئەبو حەنیفەو، ئەبو یوسف و، ئیمام مالیکەو، ئیبن تەیمیەش پێی پەسەندترینە، هەروەها ئیبن و حەزم، بەڵام ئەوەی بەمەرج داناوە، کەدەبێت بە زەوی یەوە چەسپاوبن.

پۆلی دووەمیشیان دەفەرموون: هەرگڵ وخۆڵەو هیچی تر کەئەمەش بۆ چونی ئیمامی شافیعی و،حەنبەلیەکان و، ئەبو سەورەو، ئیبن مونزیریش وای بۆ چووە. بەڵام پۆلی یەکەمیان ڕایان پەسەندترە.

پرسیاری(٦)

تەیەموم چۆن دەکرێت و ڕای پەسەند کامەیە؟

وەڵام:

شەرع ناسان بەدوو شێوە تەیمموم باس دەکەن:

پۆلی یەکەمیان دەفەرموون: ئەوەیە یەکجار لەپی دەستەکان بەصەعیدەکەدا(گڵ و زەوی)دا دەکێشێ دواتر بەرزیان دەکاتەوەو فوی لێ ئەکات ئینجا دەم وچاوو ، دەستەکانی پێ مەسح دەکات،کەئیبن تەیمیەش ئەمەیانی لای پەسەندتر بووە.

پۆلی دووەمیشیان دەفەرموون: دەبێت دووجار ناو لەپی دەستەکان بدرێت بە بەصەعیدەکەدا(گڵ و زەوی)دا، ئەویش یەکێکیان بۆدەم و چاوی ، ئەوی تریشیان بۆ دەستەکان، وە دەبێت تا ئەنیشکەکانی پێ مەسح بکرێت. بەڵام پۆلی یەکەمیان ڕایان پەسەندترە.

پرسیاری(٧)

چۆن تەیەموم بەتاڵ دەبێتەوە؟

وەڵام:

هەرچی شتێك دەست نوێژ بشکێنێت ئەوە تەیەمومیش بەتاڵ دەکاتەوەو ، وە نەمانی هۆیەکانی تەیەمومیش بەتاڵی دەکاتەوە.

پرسیاری(٨)

ئەگەر کەسێك تەیەمومی کردو پێش نوێژ ئاوی دەست کەوت دەتوانێت نوێژ بکات؟، وە ئەگەر لەناو نوێژەکەدا ئاوی دەست کەوت چی دەکات؟، وە ئەگەر دوای نوێژەکەی ئاوی دەست کەوت ئایا نوێژەکەی دەگێڕێتەوە یان نوێژەکەی دروستە؟

وەڵام:

ئەگەر کەسێك تەیەمومی کردو پێش نوێژ ئاوی دەست کەوت نابێت نوێژەکەی بکات و پێویستە دەست نوێژ بگرێت بە ئاو وە تەیەمومەکەی بەتاڵ دەبێتەوە،

وە ئەگەر لەناو نوێژەکەدا ئاوی دەست کەوت ، ئەوە دوو ڕای لەسەرە ئەوەی کەپەسەند بێت ئەوەیە کەبەردەوام ئەبێت لەنوێژەکەو نوێژەکەی نابڕێت و نوێژەکەشی دروستەو،نەخێر نوێژەکەی ناکاتەوەو نوێژەکەی دروستە.

بەشی پانزەیەم و کۆتایی
(سوڕی خوێنی مانگانەو پاش منداڵ بون و خوێنی جاری(الحیض والنفاس الإستحاضة))

پرسیاری(١)

چەند جۆر خوێن لەداوێنی ئافرەت دێتە دەرەوەو چەندیان پیسن و کامەشیان پاکە؟

وەڵام:

سێ جۆر خوێن لەداوێنی ئافرەت دێنە دەر ئەوانیش بریتین لە:

١. خوێنی سوڕی مانگانە(حەیز)

٢. خوێنی زەیستانی(نیفاس)

٣. خوێنی جاری داوێن(ئیستیحازە)

خوێنی حەیزو نیفاس پیسن بەڵام خوێنی ئیستیحازە پاکە.

پرسیاری(٢)

خوێنی حەیز(سوڕی مانگانە) چی یەو چۆنە ڕەنگ و بۆنی؟

وەڵام:

خوێنێکی ڕەشی خەستە یان سوری تۆخە و بۆنیشی ناخۆشە لەداوێنی ئافرەت و لە جێگایەکی دیاری کراوی ئافرەت و لەکاتی دیاری کراودا دێتە دەرەوە، وە ڕۆژەکانیشی دیاری نەکراوە لەئافرەتێکەوە بۆئافرەتێکی تر ئەگۆڕێت وخوای گەورە لەسەر کچانی ئادەمی نوسیوە لایەنی کەمی ڕۆژەکانی شەو ڕۆژێکەو لایەنی زیادی تا پانزە شەوو ڕۆژە بەپێی داب و نەریتی ئافرەتانی ئەو شوێنە حسابی لەسەر دەکرێت.

پرسیاری(٣)

هاتنی سوڕی مانگانە چۆن دەست پێ دەکات؟ کۆتاییەکەی چۆن دەزانرێت؟

وەڵام:

دەست پێکردنی سوڕی مانگانە لەوکاتەوەیە کە دڵۆپە خوێنی ڕەش یان خەست و بۆن ناخۆش لەسەرەتای سوڕی مانگانەکەیدا دەردەکەوێت،وەتەواو بونیشی ئەوکاتەیە کەخوێن وئاوی زەردباو و لێڵ دێتە دەرەوە ، دەوەستێت و ئەویش یان وشك ئەبێت، یان بەهاتنی ئاوێکی سپی کەلە کۆتایی سوڕی مانگانەوە دێت و بەو شێوەیە کۆتایی بەسوڕی مانگانە دێت.

پرسیاری(٤)

چی شتێك له سه‌ر ئافره‌تی حه‌یزدارو زه‌یستان حه‌رامه؟

وه‌ڵام:

١. نوێژ كردن.

٢. ڕۆژوو گرتن.

٣. سه‌رجێی كردن و جوت بون.

٤. ته‌وافی كه‌عبه‌ی پیرۆزو ماڵی خوا.

پرسیاری(٥)

ڕای زانایان چی یه‌ له‌سه‌ر كه‌فاره‌تی جوت بون له‌كاتی حه‌یزو زه‌یستانی دا؟، وه‌ ڕای كامیان په‌سه‌نده‌؟

وه‌ڵام:

به‌ڕای هه‌ر چوار مه‌زهه‌به‌ به‌ڕێزه‌كه‌ سیانیان ده‌فه‌رموون: هیچ كه‌فاره‌تێكی له‌سه‌ر نیه‌ جگه‌ له‌ته‌وبه‌كردن، ئه‌وانیش به‌پێی به‌ڵگه‌ی فه‌رمووده‌ی ڕاست و دروست.
به‌ڵام ئیمامی ئه‌حمه‌دو هه‌ندێك له‌شه‌رع ناسانیش ده‌فه‌رموون: كه‌فاره‌تی له‌سه‌ره‌ ئه‌ویش به‌پێی فه‌رمووده‌یه‌ك كه‌زۆربه‌ی زانایانی فه‌رمووده‌ ناس ده‌فه‌رموون: كه‌ فه‌رمووده‌یه‌كی لاوازه‌ ، بۆیه‌ ڕای په‌سه‌ند ئه‌وه‌یه‌ ئه‌گه‌ر به‌ڕازی بونی ژن و مێرده‌كه‌ سه‌ر جێیان كردبێت ئه‌وه‌ تاوانی گه‌وره‌یان ئه‌نجام داوه‌و ده‌بێت ته‌وبه‌ی لێ بكه‌ن و هیچ كه‌فاره‌تێكیان له‌سه‌ر نیه‌، به‌ڵام ئه‌گه‌ر به‌زۆری پیاوه‌كه‌ ئه‌و كاره‌ی كردبێت ته‌نها پیاوه‌كه‌ تاوانباره‌و ده‌بێت ته‌وبه‌ی له‌سه‌ر بكات و خێزانی تاوانبار نابێت.

پرسیاری(٦)

سنوری ده‌ست بازی ژن و مێرد تاچه‌ندێك ڕێگه‌ی پێدراوه‌ له‌ڕوانگه‌ی شه‌رعه‌وه‌ له‌كاتی سوڕی مانگانه‌دا؟وه‌ چی جێگایه‌كیش جائیز نی یه‌و حه‌رامه‌ لێی نزیك بینه‌وه‌ بۆ هێنانه‌وه‌ی شه‌هوه‌ت؟.

وه‌ڵام:

شه‌رعناسان له‌م بابه‌ته‌دا بوون به‌دوو پۆله‌وه‌:

پۆلی یه‌كه‌میان: فه‌رموویانه‌ كاتێك ئافره‌ت له‌حه‌یزو زه‌یستانیدایه‌ مێردی بۆی نیه‌ چێژ له‌مه‌سافه‌ی نێوان ناوكی تائه‌ژنۆی وه‌رگرێت ئه‌میش به‌وه‌رگرتنی چه‌ند فه‌رمووده‌یه‌كی لاواز كه‌زانایانی فه‌رمووده‌ ناس به‌ لاوازیان داناون.

پۆلی دووه‌میشیان: ده‌فه‌رموون جگه‌ له‌ عه‌وره‌ت وده‌رچه‌ی كۆم هیچ كێشه‌یه‌كی نیه‌ وپیاو ده‌توانێت ئاره‌زووی خۆی بشكێنێت ئه‌مه‌ش به‌پێی وه‌رگرتنی فه‌رمووده‌ی ڕاست و دروست و،

وە ڕای پەسـەندیش ئەوەیە کـەپیاو بۆی هـەیە هـەموو چێژێك لەخێزانی وەربگـرێت لـەکاتی سـوڕی مانگـانەو زەیسـتانیدا بەومەرجەی نزیکـی پێش و وپاشـی خێزانـی نەکـەوێت کـەدەکاتە زێ و کـۆم.

کـەوابو ئەوەی ڕێ پێدراو نی یە زێی خێزان و وەدەرچـەی کـۆمیـەتی حـەرامەو نابێت لـێی نزیك ببێتـەوە.

پرسـیاری(٧)

چـی شـتێك بۆ ئافرەتێك لە سـوڕی مانگـانەدا بێت جائیزە؟ بەخاڵ باسـیان بکـە؟.

وەڵام:

١. زیکـری خـوای گـەورەوقـورئان خـوێندن.

٢. سـوجـدەی تیلاوە، کـەئایـەتی سـوجـدەی گـوێ لـێ بوو، وە سـوجـدەی شـوکـر.

٣. قورئان هـەڵگـرتن بەپەردەوە واتە بەدەسـت کـێش یان بەقـەڵەم پەڕەکـانی هـەڵ بدەیتـەوە ، بەڵام بە مۆبایل ئاسـاییە بێ پەردەو دەسـت کـێش.

٤. کـاتێك پیاوێك سـەری لەسـەر ڕانی خێزانـی دابنێت کـەلەحـەیزدایەو قورئانیش بـخوێنێت.

٥. ئامادەبونـی نوێژی جەژنـەکـان لە نوێژگـەدا.

٦. چونە مزگـەوت لـەکـاتی پێویسـتـی و ناچاریدا.

٧. تێکـەڵاو بونی ژن ومێردو دوورنەکـەوتنەوە لـەیەك و خزمـەت کـردنی ماڵ و منداڵ و مێرد.

٨. ژنی حـەیزداو مێردەکـەی دەتوانن لـەژێر یەك جێگـەی نوسـتن دا بخـەون.

پرسـیاری(٨)

بەکـێ دەوترێت زەیسـتان؟، وە پێناسـەی خـوێنـی(نیـفـاس)پاش منداڵ بون چـی یە؟

وەڵام:

بەوئافرەتە دەوترێت زیسـتان کـەمناڵـی بووە.

سـەبارەت بە پێناسـەکـەشـی ئەوخـوێنەیە کـە لەدوای مناڵ بوون لـەداوێنـی ئافرەت دێتە دەرەوە.

پرسیاری(٩)

کاتی دیاری کراوی خوێنی پاش منداڵ بون چەندێکە؟، وە لەچەند ڕۆژ زیاتر دەبێت ئافرەت خۆی بشوات و، گەر پاش ئەو ڕۆژانەش خوێنی هات، حوکمەکەی دەگۆڕێت بۆ چی خوێنێك؟

وەڵام:

سەبارەت بە خوێنی پاش منداڵ بون ، کاتێکی دیاری کراوی نیە بەڕای زۆربەی شەرع ناسان و زانایان، بەڵام هەرکاتێك زەیستان هەستی بەپاك بونەوە کرد ئەگەر یەك ڕۆژ پێش چلەش بێت ئەبێت غوسڵ دەربکات،وەلە بەرامبەردا ئەگەر (٤٠)ڕۆژ زیاتری خایاند ئەوە دەبێت ئافرەتەکە خۆی بشوات و ، گەر پاش ئەوە خوێنی هات حوکمەکەی دەگۆڕێت بۆ خوێنی ئیستیحازەو جاری وە هیچ ڕێگریەك ناکات لەنوێژوو ڕۆژوو سەرجێی و تەوافی کەعبەی پیرۆزو ئەو شتانەی بۆ ئافرەتی ئاسایی ڕێ پێدراوە.

پرسیاری(١٠)

خوێنی جاری(الإستحاضة) حوکمی ئەم خوێنە چی یە؟، وە چی شتێکیش جائیزە بۆ ئافرەتێك خوێنی جاری هەبێت؟

وەڵام:

حوکمی خوێنی جاری بەکۆڕای شەرعناسان وەك ئافرەتانی تر پاکەو ڕێ لە هیچ شتیك ناگرێت کە لە کاتی سوڕی مانگانەو پاش منداڵ بون لێی قەدەغەو حەرامە، وە پێویست بەغوسڵ ناکات تەنها بۆنوێژەکان دەست نوێژ دەگرێتەوە.

وە ڕێ پێدراویشە کەوا نوێژبکات، ڕۆژوو بگرێت، قورئان بخوێنێت و دەستی لێ بدات،سەرجێی بکات ،دەتوانێت ئیعتیکافیش بکات ولەمزگەوتیش دا بمێنێتەوە.

ئەو ماڵپەڕو کتێب و سەرچاوانەی سودم لێ یان بینیوە

تەفسیری ئاسان.
ماڵپەڕی مەرکەزی فتوای ئیسلام وێب.
کۆمەڵێك فتوای زانایانی حەرەمەینی وەك شێخ بن بازو شێخ عوسەیمین(ڕەحمەتی خوایان لێ بێت)
پرس و ڕاوێژ لەسەر ئەحکامەکانی نوێژ.
پوختەی فیقهی شەریعەت.
پوختەی شەریعەتی ئیسلام لەڕوانگەی قورئان و سوننەتەوە.
قەڵای مسوڵمان بۆ زیکرەکانی شەوانەو ڕۆژانە.
وەجیز.

خوای گەورە پاداشتی خێری سەرجەم هەوڵ و ماندوبونی ئەم زاناو مامۆستا بەڕێزانە بداتەوە کەوا ئەم شەریعەتە جوانەیان لەڕوانگەی فتواو کتێب و نوسینەکانیانەوە بۆ ڕون کردوینەتەوە، تاوەکو ئێمەش وەك ئەهلی نقلّ بیان گەیەنین ،جێگای خۆیەتی کە بڵێم: زۆرترین سود کە بینی بێتم لە کتێبی پرس و ڕاوێژ لەسەر ئەحکامەکانی نوێژ بووە کە زۆر بەجوانی و ڕونی سەرجەم بەڵگەکانی باس لێوەکراوە بەبێ دەمارگیری، داواکارین لەخوا کردبێتیە تویشوی دواڕۆژمان.

....

....

....

سوپاس بۆ خوای گەورە تەواو بو